

Şifâî Mehmed Dede'nin *Hediyyetu'l-fukarâ* İsimli Esmâ-i Hüsnâ Şerhi

Öz: Tarihte klasik Türk edebiyatının dinî muhtevalı türleri mühim bir yer tutar. Onlar toplumdaki kültürü taşıyan en yaygın yazın biçimlerinin başında gelmektedir. Bu türler hat, musiki gibi güzel sanatlarla da etkileşimde bulunmuştur. Böylece daha geniş insan kitlelerine ulaşmış ve hayatın içinde yaşayan bir unsur haline gelmiştir. Başka bir deyişle din ve edebiyat birlikteliğinin sürekliliğini gözlemleyip anlamak için kültüre bütüncül bakmak gereklidir. Türk kültüründe Allah'ın ismini anmak, yakarmak ve ululamak için çok değişik şekillerde sanat ve edebiyat mahsülleri vücuda getirilmiştir. Tevhid ve münacat, Allah'ı konu edinen önemli türlerdir. Bu nedenle genellikle divanların girişinde yer almaktadırlar. Bununla birlikte Cenab-ı Hakk'ı ve isimlerini sayan ve açıklayan esma-i hüsnâ adında eserler de mevcuttur. Şifâî Mehmed Dede'nin (ö. 1082/1671-72) Türkçe ve mensur olarak kaleme aldığı *Hediyyetu'l-fukarâ* adlı esma-i hüsnâ şerhi, bu eserlerden biridir. Eser hakkında şimdiye kadar herhangi bir akademik çalışma yapılmamıştır. Makalede, esma-i hüsnâ türüne dair literatüre değinildikten sonra Şifâî-i Mevlevî'nin hayatını, eserlerinin tanıtımını ve *Hediyyetu'l-Fukarâ*'nın umumî bir incelemesini yapacağız. Bu değerlendirme ve bilgilendirmelerden sonra, eserin bilinen tek nüshası üzerinden transkripsiyonlu metnini sunacağız.

Anahtar Kelimeler: Şerh, Şifâî Mehmed Dede, Esmâ-i Hüsnâ, *Hediyyetu'l-Fukarâ*, Abdürrezzak Kâşânî.

Shifâ'i al-Mawlawi's *Hadiyyatu'l-fuqara*: The Commentary of Asma-i Husna

Abstract: Genres of classical Turkish literature with religious content have a crucial place in cultural history of Turks. These are one of the most common genres of literature that carry the culture in the society. These genres also have interacted with arts such as calligraphy and music. Thus, these have reached many people and have become a living element in social life. In other words, in order to observe and understand togetherness of the continuity of religion and literature, it is necessary to employ holistic approach in studying of culture. In this respect, many artistic and literary genres have been created in order to commemorate, to invoke and to glorify the name of God in Turkish culture. Tawhid and munadajat are important genres in Turkish literature which handle the subject of Allah. For this reason, these are generally the first poems of diwans. There are also works called asma-i husna (The Most Comely Names) that count and explain Almighty God and His names. One of these works is the commentary of asma-i husna called *Hadiyyatu'l-fuqara*, written in Turkish by Shifâ'i al-Mawlawi (d. 1082/1671-72). There has not been any academic study on this commentary so far. In this article, we will briefly explain the genre of asma-i husna in Turkish literature. We will give information about the life and works of Shifâ'i al-Mawlawi, and make a general examination of *Hadiyyatu'l-fuqara*. After this evaluation and information, we will present the transcribed text of the only known copy of *Hadiyyatu'l-fuqara*.

Keywords: Commentary, Shifâ'i al-Mawlawi, al-Asma al-husna, *Hadiyyat al-fuqara*, Abd al-Razzaq al-Qashani.

Bu makalede, metnin çeviriyazısı ve düzeltilmesinden Halim YAR, inceleme kısmından Mehmet Yunus YAZICI, Arapça kelime ve ibarelerin okunmasından Hadi Ensar CEYLAN sorumludur.

Şirnak Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, İslam Tarihi ve Sanatları Bölümü, Türk İslam Edebiyatı ABD, Araştırma Görevlisi, halimy14@gmail.com
Bartın Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi, İslam Tarihi ve Sanatları Bölümü, İslam Sanatları ve Din Musikisi, Dr. Araştırma Görevlisi, myazici@bartin.edu.tr
Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, Temel İslam Bilimleri Bölümü, İslam Hukuku ABD, Dr. Araştırma Görevlisi, heceylan@ankara.edu.tr

ATIF: Yar, Halim - Yazıcı, Mehmet Yunus - Ceylan, Hadi Ensar. "Şifâî Mehmed Dede'nin *Hediyyetu'l-fukarâ* İsimli Esmâ-i Hüsnâ Şerhi". *Tabkik İslami İlimler Araştırma ve Neşir Dergisi* 3/2 (Aralık/December 2020): 247-299.

Geliş Tarihi: 08.09.2020 **Kabul Tarihi:** 07.12.2020 **DOI:** 10.5281/zenodo.4394256

ORCID: orcid.org/0000-0002-9362-567X - [0000-0003-3817-931X](https://orcid.org/0000-0003-3817-931X) - [0000-0002-8183-6242](https://orcid.org/0000-0002-8183-6242)

Giriş

Klasik Türk edebiyatındaki tevhid, münacat, kırk hadis, miraciyye, naat, hilye, mevlid vb. dinî muhtevalı türler, İslam kültürünün yayılması sürecine iştirak etmiş, toplumun ortak bilincinin oluşmasına ve bu durumun sürekli kılınmasına katkı sağlamıştır. Bu tip eserler belirli düzen ve kurallılıklar çerçevesinde yazılmakla birlikte hemen hemen hepsi besmele, hamdele ve selam, dua ve ilgili türe ait ana konuyu içermektedir. Zikredilen bu bölümlerin tümünde Allah'ın isimleri çeşitli biçimlerde dile getirilmiştir. Bunun yanında yalnızca Tanrı'nın güzel isimlerini anma maksadını taşıyan bir tür de mevcuttur. Farsça terkiple “esmâ-i hüsnâ” veya Arapça terkiple “(el)-esmâü'l-hüsnâ” adı verilen ve Allah'ın isimlerini çeşitli biçimlerde konu alan bu eserler; mensur, manzum ve mensur-manzum bir biçimde telif edilmiştir. Dil açısından bakıldığında ise İslam coğrafyasında esmâ-i hüsnâlar Arapça, Farsça ve Türkçe veya birkaç dilde karışık olarak kaleme alınmıştır. Bu eserlerden kimisi Allah'ın güzel isimlerinin sadece adını vermekle yetinmiştir. Kimisi ise mezkûr isimleri nazma çekerek açıklamış, muamma biçiminde nazmederek bilmece haline getirmiş, şerh ederek anlamını açmış, tasavvufi bir takım açıklamalarla isimlerin havas ve esrarından bahsetmiştir¹. Klasik Türk edebiyatında manzum şerhler büyük bir yekûn tutmakla birlikte mensur şerhler de yer almaktadır. Esmâ-i hüsnâ şerhlerinin başlıcaları yüzyıllara göre şunlardır:

14/15. yy: Şeyhoğlu Mustafa (ö. 1401) *Manzûm Havâss-ı Esmâ-i Hüsnâ*², Abdullâh-ı Simâvî (ö. 1487) *Şerhu'l-Esmâi'l Hüsnâ*, Hızır b. Ya'kûb (ö. 15. yy) *Cevârihü'l-Me'ânî*.

16. yy: İbn İsmâ-yı Saruhanî (ö. 1559-60) *Şerh-i Esmâ-i Hüsnâ*, Şirvanlı Hatîboğlu Habîbullâh (ö. 16. yy) *Esmâ-i Hüsnâ Şerhi*³, Şeyh Şa'bân-ı Velî (ö. 1568) *Vird-i Settâr ve Tercümesi*, Ebû's-Su'ûd el-İmâdî (ö. 1574) *Duânâme-i Ebu's-Su'ûd*, Hüseyin b. Ahmed Sîrûzî (ö. 1591) *Esmâ-i İlahî Kasidesi*, Nahîfî (ö. 16. yy) *Şerh-i Şâfi*.⁴

- 1 Esmâ-i hüsnâların tasnifi ve edebiyattaki örnekleri için bk. Ali Öztürk, “İslâmî Türk Edebiyatında Esmâ-i Hüsnâ”, *İslami İlimler Dergisi*, 14/2 (Güz 2019), 30-37.
- 2 Erdem Can Öztürk, “Şeyhoğlu'nun Havâss-ı Esmâ-i Hüsnâ'sı”, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8/36 (Şubat 2018), 188-208.
- 3 Âdem Ceyhan, “Şirvanlı Habîbullâh'ın Esmâ-i Hüsnâ Şerhi”, *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, 17 (2016), 13-54.
- 4 Fatih Koyuncu, “16. Asır Şâirlerinden Nahîfî'nin Manzum Esmâü'l-Hüsnâ'sı: Şerh-i Şâfi”, *Sûfi Araştırmaları*, 6/11 (2015), 121-163.

17. yy: Subhî Muhammed Ali Çelebi (ö. 17. yy)⁵ *Manzûm Esmâü'l-Hüsnâ Şerhi*, Şifâî Mehmed Dede *Hediyyetü'l-fukarâ*

18.yy: Hâkim Seyyid Mehmed Efendi (ö. 1770) *Manzûm Esmâ-i Hüsnâ Şerhi*

19. yy: Trabzonî Şâkir Ahmed Paşa (ö. 1818) *Ravd-ı Verd*⁶

Şifâî Mehmed Dede'nin kaleme aldığı *Hediyyetü'l-fukarâ* adlı esma-i hüsnâ şerhi Farsça risalelerden terkip edilerek Türkçe yazılmıştır. Türkçe şerhin ardına ise iki adet ek yapılmıştır. Bunlardan ilki Kâşânî'nin (ö. 736/1335) eserinden kısmî bir tercümedir. İkincisi ise İbn Abbâd er-Rundî'den (ö. 792/1390) bir aktarımdır. Başka bir deyişle Şifâî, *Hediyyeyü'l-fukarâ* adlı eserde telif, tercüme ve aktarımı birlikte gerçekleştirerek mutasavvıflara yönelik kuşatıcı bir metin vücuda getirmeyi amaçlamıştır.

1. Şifâî'nin Hayatı

Şifâî h. 1014 (m. 1605/06) senesinde, -babası Biber Biraderi Hasan Efendi o esnada Süleymaniye Medresesi müderrisi olduğundan- İstanbul'da doğmuş olması kuvvetle muhtemeldir. Babasının ve Şeyhülislam Yahya Efendi'nin yanında öğrenim görmüş ve 1036/1627 senesinde Nişancı Paşa-yı Cedîd Medresesi'nde müderris olmuş, İzmir kadılığı yapmış ve nihayetinde Anadolu Kazaskerliğine kadar payesi yükselmiştir. Kazaskerlik görevi sırasında hacca niyet ederek yolda Konya'ya uğramış ve burada Mevlevîliğe intisap etmiştir. Çilesini doldurduktan sonra Mısır'a şeyh olarak gönderilmiştir. Mansıbı terk ederek tasavvuf yolunu seçmesinden sonra eşini boşamış, malını satmıştır. 1082/1671-72 senesinde Mısır'da vefat ederek mevlevîhanenin hazinesine defnedilmiştir⁷.

5 Fatih Koyuncu, "Bursalı Subhî Mehmed ve Manzum Esmâü'l-Hüsnâ Şerhi", *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 7/31 (2014), 175-193.

6 Ali Öztürk, "İslâmî Türk Edebiyatında Esmâ-i Hüsnâ", 33-35.

7 Şifâî'nin hayatı için bk. Uşşâkî-zâde İbrahim Hasib Efendi, *Zeyl-i Şakâ'ik*, haz. Ramazan Ekinci (İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları, 2017), 644-646; Nev'î-zâde Atâyî, *Hadâ'iku'l-Hakâ'ikfi-Tekmiletî's-Şakâ'ik*, haz. Suat Donuk (İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları, 2017), 2/1104; Esrar Dede, *Tezkire-i Şu'arâ-yıMevleviyye*, haz. İlhan Genç (Ankara:Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, 2000), 254-256; Şeyhî Mehmed Efendi, *Vekâyi'u'l-Fuzalâ*, haz. Ramazan Ekinci (İstanbul: Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı, 2018), 2/1028-1030; Ali Enver, *Semâ-hâne-i Edeb*, (İstanbul: Âlem Matbaası, 1309) ,108; 156.

2. Şifâî'nin Eserleri

2.1. Şebistân-ı Hayâl Şerhi

Şifâî, Fettâhî mahlaslı Muhammed b. Yahyâ Sîbek'in (ö. 852/1448[?]) *Şebistân-ı Hayâl* isimli eserine şerh kaleme almıştır. Fettâhî, eserini beğendiği metinlerden tazmin ederek vücuda getirmiştir⁸. Şifâî, Sürûrî'nin *Şebistân* tercüme ve şerhini görmüş, bunu yeterli bulmamış, telif işine girişmiş ve 100 günlük bir çalışma neticesinde 4 Ramazan 1070 (14 Mayıs 1660) tarihinde eserini tamamlamıştır. Nasihatnâme, pendnâme türünde olan eser sekiz kısımdan oluşmakta olup iman, adalet, siyaset, ahlak, büyük insanların faziletleri, nefsin reziletleri, insanın hayatının evrelerini... vb. konu edinmiştir⁹. Şifâî, metni çözümlenmek amacıyla ilk olarak cümle anlamı üzerinde durur. Daha sonra mefhum mertebesine çıkararak manayı genişletir. Muammâ ihtiva eden kısımları da ayrıca belirterek şerh eder.

2.2. Hediyyetü'r-rahme

İbn el-Fârız'ın (ö.632/1235) kasidesinin şerhidir. Şifâî, telif sebebini Türkçe şerh olmamasına bağlamıştır. Buna binaen Numan b. Halil ile Ankaravî'nin şerhinden haberdar olmadığı anlaşılmaktadır. Böyle bir şerhin yazılmasının bile Allah'ın rahmeti olduğunu düşünerek ismini *Hediyyetü'r-rahme* koymuştur.¹⁰ Eserde şarapla ilâhî aşk arasındaki istiârî ilişki, ilâhî aşka mazhar olanların halleri ile tezhîb-i ahlak ve ebu'l-vakt gibi kavramlar ele alınmıştır. Şerh beyitlerin altında "el-lugat ve'l-îrab" ile "el-mânâ" diye ikiye ayrılmıştır. Beyitlerden sonra "el-lugat ve'l-îrab'da" şerhi gerçekleştirilecek kelimelerin iştikakı yapılarak anlamları verilmiştir. Bu parçalamanın yanında "el-mânâ'da" beytin bütününe bakılarak anlamı açılır ve az da olsa söz sanatlarına değinilerek şerh tamamlanır¹¹. Müstensih, istinsahını 1093/1682'de bitirmiştir.

8 Tahsin Yazıcı, "Fettâhî", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 1995), 12/485-486.

9 Şifâî Mehmed Dede, *Şebistân-ı Hayâl*, (İstanbul: Süleymaniye Kütüphanesi, Serez, 2656), 35b-38a.

10 Şifâî Mehmed Dede, *Hediyyetü'r-rahme*, (Konya: Yusufâğa Kütüphanesi, 7838), 1b.

11 Şifâî Mehmed Dede, *Hediyyetü'r-rahme*, (Yusufâğa,7838), 2b-4a.

2.3. Mesnevî Şerhi

Eserin bilinen tek nüshasının başındaki serlevhada “Şerhu Kitâbu'l-Mesneviyyi'l-Mâneviyyi el-Muhtasar” ibaresi bulunur.¹² Hicrî 1073 senesinde kendisinden bir Mesnevî şerhi istenmesinin neticesinde şârih, Ankaravî ve Surûrî'nin şerhlerinden faydalanmış; dinleyenlerin durumunu gözeterek muhtasar bir biçimde eserini kaleme almıştır. Derviş Mustafa el-Ispartavî, Şifâî'nin yazdığı nüshayı tebyiz ederek 1083 Şaban'ında elimizdeki yazmanın istinsahını hitama erdirmiştir. Elimizdeki yazma *Mesnevî*'nin iki cildine dair bir şerhtir. Eser kısmen yayınlamış¹³ olup Halim Yar¹⁴ tarafından doktora tezi olarak çalışılmaktadır.

2.4. Şiirleri

Arapça ve Farsça'dan Türkçeye şerh ve tercüme yapmasının yanında şiirleri de Şifâî'nin mezkûr dillere olan vukufiyetinin göstergesidir. Elimizde henüz mürettep divanı bulunmamakla birlikte *Tezkire-i Şuarâ-yı Mevleviyye*'de, *Zeyl-i Şakâ'ik*'ta, *Hulasatü'l-eser*'de, *Tezkire-i Mucib*'de, *Nubbetü'l-âsar*'da ve *Tezkire-i Rıza*'da onun Arapça, Farsça ve Türkçe şiirlerinden örnekler yer almaktadır¹⁵.

2.5. Hediyyetü'l-fukarâ

Eser Millî Kütüphane yazmalar koleksiyonu içerisinde 06 Mil Yz 6026/1 yer numarası ile kayıtlıdır. 200x142-150x97 mm ölçülerinde suyolu filigranlı abadî kâğıda 19 satır ile nesih hatla yazılmıştır. Sırtı kahverengi olmak üzere mıklepli siyah cilt içerisindedir. Kırmızı cetvelli metin yer yer rutubet lekeli. Söz başları sürh mürekkeple istinsah edilmiştir. Yazar, ismini eserin hemen başında “*bu 'abd-i fakîr*

12 Şifâî Mehmed Dede, *Şerhu'l-Kitâbu'l-Mesnevî*, (İstanbul: Süleymaniye Kütüphanesi, Dârü'l-Mesnevî, 209), 1b.

13 Derviş Muhammed Şifâyî, *Mesnevî Şerhi Eş-şerbu'l-Kitâbi'l-Mesneviyyi'l-Ma'neviyyi'l-Muhtasar*, haz. Mehmet Özdemir, (İstanbul: Doğu Kütüphanesi, 2016).

14 Aynı yazarın şerh hakkındaki başka bir çalışması için bk. Halim Yar, “Şifâî Mehmed Dede (öl. 1081/1671) ve Öncesindeki Şârihlerin Mesnevî'nin Birinci Beytine Dair Yorumlarının İncelenmesi ve Karşılaştırılması”, *Eski Yeni Dergisi*, 40 (Mart 2020), 341-362.

15 Uşşâkî-zâde, *Zeyl-i Şakâ'ik*, 646; Esrar Dede, *Tezkire*, 256; Ali Enver, *Semâ-hâne*, 156; Hısn-ı Mansurizade Mustafa Mucib, *Tezkire-i Mucib (İnceleme-Tenkidli Metin-Dizin-Sözlük)*, haz. Kudret Altun, (Ankara: Ankara Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, 1997), 38; es-Seyyid Rıza, *Tezkire-i Rıza*, (İstanbul: İkdâm Matbaası, 1316), 55; İsmail Belig, *Nubbetü'l-Asar li-Zeyli Zübdetü'l-Eşar*, haz. AbdülkerimAbdulkadiroğlu, (Ankara: Gazi Üniversitesi Yayınları, 1985), 224.

Dervîş Mehemmed Şifâi-i Mevlevî eydür ki” şeklinde geçirmektedir. Aynı yerde hicrî 1071 senesinde iki Farsça risaleden faydalanıp bunları tercüme ettiğini söylemekle birlikte bu eserlerin ismini zikretmemiştir. Eserin sonundaki tarihin son beyitte: “*Didüm ben de târiḫ ana ‘el-ḫitām*” mısrası mevcuttur. “el-ḫitām” kelimesinin ebced değeri h. 1072 (m. 1661/62) tarihini göstermektedir¹⁶. Büyük ihtimalle Şifâî, hac dönüşünde 1071 yılının hicrî takviminin son ayı olan Zilhicce’de başladığı tercümeyle 1072 yılında tamamlamıştır.

Şifâî’nin *Hediyetü’l-fukarâ* adlı eseri esmâ-i hüsnâyı şerh etmek amacıyla yazılmıştır. İçerdiği ekler ise onun kuşatıcı bir şekilde konuyu ele almak istediğini göstermektedir. Eser, daha çok tasavvuf erbabına yazılmış olmakla birlikte özellikle esmanın tesirinin açıklandığı kısımlarda; eserin, toplumun her kesimine hitap ettiği görülmektedir.

Yazar, telif sebebini belirtirken, hac dönüşünde kadirga ile Mısır’a doğru yolculuğu sırasında yanlarında iki adet Farsça esma-i hüsnâ şerhi olduğunu tahkiye etmiştir. Tarikat erbabının bunlardan daha çok faydalanmasını amaçladığı için bu iki eseri mütalaa ederek Türkçeye tercüme ettiğini dile getirmiştir. Eserin isminin terkipteki iki sözcük telif sebebine dair ipucu sunmaktadır. “Fakirlere hediye” anlamına gelen terkip eserin; dervişlere, mutasavvıflara yönelik kaleme alındığına dair bir göstergedir¹⁷.

Şifâî, eseri neden kaleme aldığını belirttikten sonra mukaddime kısmına geçerek esmâ-i hüsnâ hakkındaki hadisten hareketle “ihşa etmenin” anlamını açmıştır. Avam, ulema ve ariflere dair anlamı kategorilere ayırarak katmanlı bir biçimde bu üç taife için ayrı mana yüklemelerinde bulunmuştur. İhşa etmeyi avamın sayma olarak idrak ettiğini, ulemanın akıl/hasat ile ilişkilendirerek esma-i hüsnâyı doğru düşünme, ayırt etme, fikretme, kavrama düzeyinde anladığını belirtmiştir. Ariflerde ise esma-i hüsnâ bir dönüşümü göstermektedir. Bu isimlerle amel etmek, isimlerin hikmetine uygun olarak davranışta bulunmak urefa için esastır. Arife işareten sonra eserin tasavvufî hüviyeti daha belirgin hâle gelmektedir. Bahâüddîn-i Nakşbend (ö. 791/1389) ve Cüneyd-i Bağdâdî (ö. 297/909) gibi sûfîlerin sözlerinden alıntılar bunu takip eder. Hadislerden de iktibas yapılarak ilm-i ledün ile ulaşılabilecek bilginin sadece isimleri okumak ile elde edilemeyeceği çeşitli kıyaslar yapılarak anlatılmıştır.

16 Şifâî Mehmed Dede, *Hediyetü’l-fukarâ*, (Ankara: Millî Kütüphane, 06 Mil Yz 6026/1), 24a.

17 Şifâî, *Hediyetü’l-fukarâ*, (Millî Kütüphane, 06 Mil Yz 6026/1), 1b.

Mukaddimenin dua içeren son cümlesinde her ismin şerhinde “hissey-i ârife” işaret olduğu belirtilmiştir¹⁸.

Şifâî, şerhini iki esas üzerine bina etmiştir. Bunlardan ilki esmayı zikretmenin insanda nasıl bir etki uyandıracığına dairdir. İkincisi ise arifin hissesini belirten ve amelde esmanın tezahürünü gösteren kısımdır. İlkinde esma-i hüsnânın etken olduğu, öznenin pasif bir konumda bulunduğu durum söz konusudur. Arifin hissesinin açıldığı kısımda ise esma ile özne dönüşmüş, kişinin hâl ve hareketlerinde isimlerin tecellisi yansımıştır. Arif, kendine çıkardığı pay ve sonuçla eylemde bulunur.

Esmâ-i hüsnâyı okumanın insana neler kazandıracığı her isim için ayrı ayrı açıklanmıştır. İzahata başlamadan önce ismin lafzı ve ebced değeri birlikte yazılmıştır. Hemen sonrasındaki açıklamalarda ise ilk olarak ilgili ismin kelime anlamı veya anlamları verilir. Akabinde bazı isimlerin kainata olan tesiri “bu isim bereketi ile...” ifadeleri eklenmiştir. Örneğin “*yirlerüñ ve göklerüñ kapuları açılır, yağmurlar bunuñ bereketi ile yağar, gökler direksüz tırdı, enbiyâ Mi'râc buldılar ve evliyâ bunuñ 'azameti ile mutaşarrıf oldılar*” gibi ibareler esmâ-i hüsnânın yaratılana olan tasarrufunu göstermektedir. Sonrasında insana tesir etmesi için belli vakitlerde okunması gerekliliği vurgulanır. Bu nedenle de zaman belirlenimleri kimi isimler için eşleştirilmiştir: “*Her namâzdan-şoñra, güneş toğdukdan-şoñra, güneş toğmazdan evvel, her gün zevâl vaktinde, kuşluk vaktinde, seher vaktinde, öyle vaktinde, Cum'a namâzından şoñra, gısliden-şoñra, şabâh namâzından-şoñra, iki rek'at namâzdan-şoñra, yatsu namâzından-şoñra, pençsenbe öyle namâzından-şoñra, iki rek'at tañıyyât-ı vuđü kılduğdan-şoñra, cimâ'dan muğaddem, yidi gün şabâh ve aħşam namâzından-şoñra başını secdeye koyup, Cum'a farzı ile sünneti arasında, uyumazdan evvel*” ibareleri bunlardan bazılarıdır. Zaman belirlenimlerinin yanında mezkûr esmânın kaç kere okunması gerekliliği de şu gibi ibarelerle belirtilmiştir: “*Yüz kerre, kırk bir kerre, yigirmi bir kerre, on kerre, yidi kerre, iki kerre, yitmiş kerre, yitmiş biñ kerre*”. Bir başka belirlenim ise bu okuyuşların ne şekilde yapılacağına ilişkindir. Böylece bir ismi okumanın zamanı, sayısı ve biçimi belirlenmiş olur. : “*bir hefte oruc tuta ve bu ism-i şerfi yigirmi bir kerre şu üzre okuyup orucını anuñla aç, evinüñ dört köşesinde her köşede... kıblenüñ sağ tarafından başlasa, elini göğsi üzerine koyup, kırk lokma etmek üzerine yazup kırk gün, günde birin yise, eline üfürüp ve yüzine ve gözine sürse, kendü ve ehli ve mâlı üzerine okusa, bir şeye yazup ekiniñ şuyına bırakup ol şu ile ekini şu-*

18 Şifâî, *Hediyetu'l-fukarâ*, (Millî Kütüphane, 06 Mil Yz 6026/1), 1b-3a.

varsa, üzerine koysa, secde iderek okusa...”. Son olarak ne sebeple esmânın okunacağı veya okunduğunda nasıl sonuçlara vesile olacağı söylenir. Yukarıda belirtilen belirlenimler tüm isimlerde bulunmazken zikrin doğuracağı sonuçlar özellikle belirtilmiştir. Bunlardan bazıları şu şekildedir: “*hastalık defî için, hasta için, düşman için, düşman defî niyyetine, dostı için, kalbini pāk ve yüzünî nūrānî ider, açlık ‘azābından emîn ola, halk ortasında heybetlü olur, işi biter, korkusu gider, kıyāmet gününde hesābını āsān ide*”. Şifâî'nin; bir ismin şerhinde bina ettiği ilk kısım yukarıda özetlediğimiz ve esmânın havas ve tesirine ilişkin kısımdır. Örnek üzerinde şerhi göstermek konuyu daha anlaşılır kılacaktır:

“*El-Fettāḥ (489) , ya‘nî kulları ortasında hükmidici ve ‘āciz kalmışlaruñ işini bitürici. [isim ve anlamları] Bu isim bereketi ile yirlerüñ ve gökleriñ kapuları açılır. [varlığa tecellisi] Her kimse ki şabāḥ namāzından-şoñra [zaman belirlenimi] elini göğsi üzerine koyup [zikir şekli] yidi kerre [sayı belirlenimi] ‘yā Fettāḥ’ dise, gönül karañlığı gide. [zikrin neticesi] Bir rivāyetde yitmiş kerre, dir. [sayı belirlenimine göre ikinci rivayet]*”¹⁹.

Şerhin ikinci ayağı ise genellikle “bu ism-i şerîfden/bundan ârifün hissesi oldur ki” sözcükleriyle başlayan kısımdır. Burada ilk kısımda belirtilen sayı, zaman, şekil belirlenimleri bulunmaz. Arif, bu isimlerden kendine pay çıkararak hâl ve hareketlerine yansıtır. Davranışları, Allah’ın güzel isimlerinin tecellisiyle şekillenir.

Şifâî, “Tezyîlu’r-risâle” adı altında esma-i hüsnâ şerhine eklemeye bulunmuştur²⁰. Bu eklemeye de şerh gibi bir tercümedir. Mütercim esma-i hüsnâ şerhinde Farsça iki ayrı risale kullandığını belirtmiştir ancak bu iki eserin ismini vermemiştir. Tezyilde ise *Istîlâhât-ı Sûfiyye* adlı eserden tercüme ettiğini söylemiştir. Bu eser Abdurrezzâk-ı Kâşânî tarafından kaleme alınan eserdir²¹. Kâşânî “el-Abâdile” başlığı altında esmâ tecellilerine mazhar olanları açıklamış ve Abdullah ismi ile başlayıp Abdü’s-Sabûr ismi ile nihayetlendirdiği bu bölümde doksan bir adet isim saymıştır. Şifâî de hemen hemen aynı tertip ve sıra düzeni içerisinde bu isimleri sıralamıştır. Tespitlerimize göre Abdu’l-Muhsî ismi Şifâî’de geçmezken Abdu’l-Ehad ismi Kaşânî’de yer almamaktadır. Şifâî, kimi zaman harfiyyen tercümede bulunmuş

19 Şifâî, *Hediyyetü’l-fukarâ*, (Millî Kütüphane, 06 Mil Yz 6026/1), 5a.

20 Şifâî, *Hediyyetü’l-fukarâ*, (Millî Kütüphane, 06 Mil Yz 6026/1), 12b.

21 İlgili bölümün Türkçe tercümesi için bk. Abdurrezzak Kâşânî, *Tasavvuf Sözlüğü Letâifu’la’lâm fi işarâtiḥli’l-ilhâm*, çev. Ekrem Demirli, (İstanbul: İz Yayıncılık, 2004), 366-392.

bazen de muhtasar bir biçimde sözü kısaltmıştır. Bazı isimlerde ise daha fazla bilgi aktarımında bulunarak isimlerin anlamını açmıştır. İlk isim olan Abdullah'ın Şifâî ve günümüz Türkçe çevirisi, tercümedeki bu üç eğilimi de göstermektedir. İsmi açıklamasında aynı ayet kullanılmış, bazı ibarelerde takdim-tehir yapılmış, kimi yerlerde ifadeler kısaltılmış, bazı cümlelerde uzatılarak anlam açılmıştır.

Şifâî- <i>Hediyetu'l-fukarâ</i>	Kâşânî- <i>Istılabât-ı Sûfiyye</i>
<p>“Abdullâh, ol kuldur ki Hâk Te‘âlâ aña cümle esmâsı ile tecellî itmişdür. Pes ‘ibâda andan maqâmı yüksek ve şâmî‘alî kimse yokdur. İsm-i A‘zam ile mütehaqqıq olup şifât-ı Hâk’uñ cümlesiyle muttaşif olduğu-içün... Anuñ-içün Hâzret-i Peygamber şalla’llâhu ‘aleyhi ve sellem hâzretleri “ve ennehu [lem] mâkâme ‘Abdu’llâhi yed’ûhu”²² âyet-i kerîmesinde bu isimle tahşîş olundu. Pes bu ism-i haqqîkat Hâzret-i Peygamber şalla’llâhu ‘aleyhi ve sellem hâzretleriniñdür ve teba‘iyyet-i verese-i Peygamber şalla’llâhu ‘aleyhi ve sellemden, aqtabıñdur. Ve eger mecâzen gayra ıtlâk olunursa, Esmâ-yı Allâh’dan her bir ism-i ‘eħadiyyet [ü] vâhidiyyet’ cemî‘ esmâyla muttaşif olduğu-içün ıtlâk olunur”.</p>	<p>“Allah’ın kulları içinde kendisinden daha yüksek makam sahibi ve daha şerefli kimsenin olmadığı kul. Hakkın ondaki tecellîleri tecellîlerin en kâmilî, en geneli, en yetkini ve kıymetlisidir. Bu kişinin keşfinden daha yetkin bir keşif olmadığı gibi, tecellîsinden üstün bir tecellî de yoktur; Hakkın hiçbir ismi veya sıfatı veya herhangi bir bilinme tarzı yoktur ki, onu Abdullah diye isimlendirdiği kula açmamış olsun. Bu ismin sahibi, gerçekte Hz. Peygamberdir, vârisleri olan kutuplar ise dolaylı olarak bu ismin kuludur. Allah şöyle buyurmuştur: “Abdullah ayağa kalkıp, ona dua etmiş.” Allah’ın peygamberimizi bu isim ile şerefliendirmesi, sûfîlere göre, bahsettiğimiz nedene dayanır”²³.</p>

Yukarıda bahsedilen ekin ardından “tezyîl-i tezyîl” başlığı ile ikinci bir ek bölüm verilmiştir. Bu kısımda İbn Abbâd er-Rundî’nin (ö. 792/1390) esmâ-ı hüsnâ üzerine olan eseri aktarılmıştır. Şifâî bu eserden “Rundî hazretlerinin esmâ-yı hüsnâ ile olan münâcatıdır” ifadesiyle bahsederek aktarmıştır. Bu eser Rundî’nin *Ed’iye Mürettebe Alâ Esmâ’illâhi’l-Hüsnâ* adlı eseridir²⁴. Eserin tespit edebildiğimiz bir nüshası BNF Arabe 1201 numarada ve 104a-119b arasında bulunmaktadır²⁵.

22 “Allah’ın kulu (Muhammed), O’na ibadet etmek için kalktığında”. (Cin, 72/19.)

23 Kâşânî, *Tasavvuf Sözlüğü*, 366.

24 Eserin ismi ve Rundî’nin hayatı için bk. Mustafa Kara, “İbnAbbâd er-Rundî”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 1999), 19/266-276.

25 Eser için bk. Bibliothèque Nationale De France (BNF), “Gallica” (Erişim 27 Eylül 2020). <https://gallica.bnf.fr/ark:/12148/btv1b110014802/>

3. Çevriyazıda İzlenen Yöntem

Metin tek nüshadan transkribe edilmiştir. Metnin 17. yy'da yazılmış ve istinsah edilmiştir. Eklerin okunmasında Yavuz Kartallıoğlu'nun *Klasik Osmanlı Türkçesinde Eklerin Ses Düzeni* isimli çalışması esas alınmıştır. Arapça ve Farsça eklerin okunmasında İsmail Ünver'in "Çevriyazıda Yazım Birliği Üzerine Öneriler" isimli makalesi dikkate alınmıştır. Metinde sayfa numaraları () işareti ile gösterilmiştir. Metindeki kenar notları der-kenâr ibaresiyle dipnotta belirtilmiştir. Metinde istinsahtan kaynaklanan yanlışlıklar dipnotta, satır numarası ile birlikte gösterilmiştir. Metnin içerisinde bulunmayan, ama anlam gereği bulunması gereken kelime veya harfler [] işareti ile düzeltilerek belirtilmiştir. Metnin sonuna alıntı olarak eklenmiş Arapça tezyîl-i tezyîl kısmı için İSAM kılavuzu esas alınmıştır.

Sonuç

Şifâî Mehmed Dede ulema ailesinden gelip medrese tahsili görmüş ve devlette çeşitli mansıplar edinerek Anadolu kazaskerliğine kadar yükselmiş bir bürokrattır. Hac kararı alıp yolculuk esnasında Konya'da Mevlevî dervişleriyle tanışması neticesinde makam-mevkisini terk ederek tarikata intisap etmiş, Anadolu topraklarından Mısır'a Mevlevî şeyhliği icra etmek üzere göçmüştür. Arapça, Farsça ve Türkçeye vukufiyeti olan şeyh, bu fizikî ve ruhsal değişimler neticesinde tasavvufî eserler yazmaya başlamış İbn Fâriz'ın kasidesini, Fettâhî'nin *Şebistân-ı Hayâl*'ini, Mevlânâ'nın *Mesnevî*'sini şerh etmiştir. Mutasavvıf zümresi için de bir esma-i hüsnâ şerhi kaleme alarak adını *Hediyyeyü'l-fukarâ* koymuştur. Farsça eserlerden derleyerek yazdığı metne Kâşânî'den kısmî tercüme yaparak tezyîl etmiş, Rundî'nin esma hakkındaki Arapça metni aynen aktararak şerhin nihaî şeklini tekmil etmiştir. Şerh, kolay anlaşılması için sade bir Türkçe ile sanat kaygısı taşımadan kaleme alınmıştır. Eserin bilinen tek nüshası üzerinden gerçekleştirilen tahkikte metnin iki yönünün olduğu görülmüştür. Bunlardan ilki esma-i hüsnânın "havassına" yani manevi etkilerini, şifasını, insana tesirini ele alan cihettir. İkinci tarafı ise ariflere yönelik olan ve onların davranış, tutum, tavrını belirleyen, gayretini ve kastını yönlendiren, amellerinde istikametini belirleyen hususlardır. Yapılan iki ek ise esmanın tecellilerini açıklama, Allah'ın güzel isimleri ile ahlaklananların hasletlerini ortaya koyma, Tanrı-insan arasındaki metafizik bağları isimler üzerinden ele alma bakımından ana metni tamamlayan unsurlardır. Yazarın terkip, tercüme ve aktarmayı birlikte kullanması eserden alınacak olan faydayı artırmak, bilgilendirici-öğretici yönü genişletmek, kendinden önceki geleneği tevarüs edip kendi zamanında temsil etme saiklerini taşımaktadır.

(1b) Bi'smi'llâhi'r-Raḥmāni'r-Raḥīm

El-ḥamdu li'llāhi Rabbi'l-'ālemīn ve şalla'llāhu 'alā seyyidinā Muḥammedin ve ālihi ve saḥbihi ecma'in. Ve ba'd, bu 'abd-i fakīr Derviş Meḥemmed Şifā'i-i Mevlevî eydür ki bi-ḥamdihi te'ālā biñ yitmiş bir senesi ḥac müyesser olup deryādan kırdırğa ile Mıŝır'a teveccüh itdükde, yanımızda Fārsî iki Esmâ-i Ḥusnâ şerhi bulunup mü'talâ'a itdükde; Fārsî bilmeyen ihvān-ı tarīkat ve yārān, ḥaḳīqata mü'talâ'ası āsān olmaḳ-ıçün, Türkiye terceme idüp *Hediyyetü'l-Fuḳarâ* diyü tesmiye itdüm.

Muḳaddeme

Ḥazret-i Peyğamber şalla'llāhu 'aleyhi ve sellem buyurdılar: “İnne li'llāhi tis'aten ve tis'ine ismen mi'etun illā vāḥidetun...”²⁶. Ya'nî taḥḳīken Allāh Te'ālā için toḳsan toḳuz isim vardır, her kimesne ki ol isimleri şaysa Cennete girür, şadeḳa rasūlu'llāh. İlmen “men aḥşāh”²⁷ lafzınıñ üç ma'nāsı vardır, didiler. Evvelki ma'nā; ta'zīm ile bir bir isimleri şaysa ziyāde ve eksik itmese, ya'nî 'er-Raḥmān, er-Raḥīm' dise; āḥirine varınca; 'yā Raḥmān, yā Raḥīm!' dimese... Bu ma'nā 'avāma münāsibdür. İkinci ma'nā; “aḥşā”, “aḳıl' ma'nāsına olan ḥaşātdan müştak olur. Ol isimlerüñ ma'nāsını ta'aḳḳul idüp i'tikād itse demek olur. Bu ma'nā 'ulemāya münāsibdür. Üçüncü ma'nā; ol isimler ile 'amel itmege ṭākat getürüp ve her / bir ismüñ mücebi ile kıyām gösterse dimekdür. Nite Ḳur'an-ı 'Azīm'de “alime en len tuḥşūhu”²⁸ vārid olmuştur, 'tuḥīkūhu' ma'nāsına. Bu ma'nā 'āriflere münāsibdür. Zīrā ki; her ismüñ bir ḥikmeti ve bir ḥikmetüñ bir ḥaḳīqati vardır. Çünki; Allāh diye, bir ma'nāsı bile ol kimesnenüñ gönlinde Allāh'dan ğayrı bir şey olmaz ve ol kimse Allāh'dan ğayrıdan korkmaz ve cān u gönülde Allāh'a 'ibādet ider. Ḥāce Şeyḫ Bahā'u'ddīn-i Naḳş-bend ḳuddise's-sirruhudan naḳl olunur ki, sālīk çün er-Rezzāk diye, aña hīç rızḳ ḡamı ḳalmaz. Eger bütün dünyāda ot bitmese de... Pes, imdi 'ārif her bir isimden bir ḥişşe alup, anuñla 'amel idüp, ol ismüñ maḫzarı olup 'ilm-i ledünnī ile meserret olur. Nitekim Ḥazret-i Peyğamber şalla'llāhu 'aleyhi ve sellem “men 'amile bi-mā 'alime evraşehu'llahu 'ilme mā lem ya'lem” diyü buyurdılar. Ya'nî bir kimse bildügi ile 'amel itse; Allāh Te'ālā aña bilmedügi şeyüñ 'ilmini müyesser idüp aña vāriş ider ki, 'ilm-i ledünnī, 'ilm-i dirāset degüldür. Pes 'ārif ancak hemān ismi oḳumaḳ ile

[2a]

26 “Allah'ın doksan dokuz -yani bir eksik yüz- ismi vardır”.

27 Hadisin devamında bu ifāde bulunmaktadır. (Buhārî 2736, Müslim 2677.)

28 “...bildi ki siz onu bundan öte başaramazsınız...” (Müzemmil, 73/20.)

[2b] kanā'at itmez. Belki ol isim ile mütehaqqıq olur. Nitekim re'isu't-tā'ife Şeyh Cüneyd kuddise's-sırruhu buyurdu ki: "Aqtā'e'l-kārīn ve evşale's-sūfiyyīn". Ya'nī kārīleri kesdi, ya'nī vāşıl itmedi. Şūfīler[i] vāşıl itdi. Hāzret-i Hāce buyurdılar ki; kārī isme meşgūl olan ve şūfī müsem māya müteveccih olandır. Hūdā hānlığa yitişüp hayālide bu vaqt Cennete girmişdür ki ba'zı küberā-yı dīn dimişlerdür ki: "İnne fī'd-dunyā cenneten men dehalehā lem yeştak ile'l-cenneti illā ve hiye ma'rifetu'llāh". Ya'nī tahkīkan dünyāda bir Cennet vardır, ol Cennete giren Cennete / müştāk olmaz. Ol Cennet ma'rifetu'llāhdur. Pes cümle halk Cennet tālībīdür. Cennet 'ārif tālībīdür. Nitekim Hāzret-i Peygamber şalla'llāhu 'aleyhi ve sellem buyurdılar ki: "El-Cennetu eşvaķu ilā Selmāni, min-Selmāni ile'l-cenneti". Ya'nī Selmān Cennete müştāk olduğundan ziyāde Cennet Selmān'a müştākdur. Ve inşā'allāhu te'ālā her ism-i şerīfūn şerhinde hişse-i 'ārifeye işāret olunur ki, herkes naşibini alup bu faķiri du'ā-yı hayırla yād ideler.

"Huvel'lāhu'l-lezī lā-ilāhe illāhu" ya'nī adīn bir Allāh'dur ki kulluķ itmege lā-yıķ hıçbir kimse yoķdur; illā ol Allāh. Her kimse ki her gün biñ kerre 'yā Allāh' dise, şāhib-i yaķīn olur. Bir rivāyetde daħi her kimse ki, her gün şıdķla biñ kerre 'yā Allāh, yā hū' dise, Allāh Te'ālā ol kimesne'i aşķāb-ı keşfden idüp göñline 'aşķ kapuların açar. 'Ārifūn hişsesi; göñlünde Allāh'dan ğayrı olmayup, göñli Allāh'dan ğayrıdan ķorķmayup cān u göñülünden Allāh'a 'ibādet ü tātā meşgūl olur.

İsm-i evvel er-Raħmān'dur (298). Ya'nī oldur baħşış ü in'āmı büyük Allāh ki, dost ve düşman anuñ ni'met-i 'āmm ve kerem-i tāmını perverdesidür. Her kimse ki, her namāzdan-şoñra yüz kerre er-Raħmān dise, anuñ göñlinden ğaflet ve unutmaķlıķ ve ķatılıķ gidüp ehl-i nerm olur.

[3a] Er-Raħīm (258), ya'nī mü'minlere baħşışı çok Allāh imān iħsān idüp muķābelesinde Cennet-i 'ālā 'atā buyurdu. Her kimse ki, her gün yüz kerre er-Raħīm dise şefķatlü ve muħabbetlü olup göñlünde teskīn ü ārām ve ķarār peydā olur. Bu iki ism-i şerīfden 'ārifūn hişsesi oldur ki, göñül ile ve göz ile aña müteveccih olup göñli zikre, teni 'ibādete meşgūl olup; anuñ ķullarına merħamet idüp mazlūmı zālim / elinden ķurtarur ve zālimi zulmden men'ider ve 'āşīlere ve yoldan çıkanlara merħamet idüp naşīhat ve va'z ile anları toĝrı yola da'vet ider ve anlaruñ zaħmetini taħammül ider ve muħtāclaruñ hācetini bitürür.

El-Melik (90), ya'nī bir pādīşāhdur; dünyā vü āhīret hem mülki ve hem pādīşāhlıĝıdır. Cümle devletlüler ve pādīşāhlar anuñ ķahr u ğayreti altında zebū(n-lardur)²⁹. Her kimse ki, her gün bu ism-i şerīfi oķusa; göñli ve gözi rüşen olur.

Bir rivâyetde daği her kimse ki, her gün şabâh güneş toğdukdan-şoñra yüz kerre 'el-Melik' dise, gönli pāk olup aña Allāh Te'ālā kereminden hesābsuz māl virür, dir. Bu ism-i şerîfden 'arîfün hişsesi oldur ki; mülk ü salţanat şāhiblerin 'aciz bilüp, anlara iltifāt itmeyüp Hudā'nun tāt ve 'ibādetine meşgūl olur. Pes muķābilde emr-i Haķ'la mülük-ı mecāzî anuñ huddāmı olup emr u fermānanına inķiyād üzre olurlar.

El-Ḳuddūs (170), ya'nī ol Allāh pāk ve pākizedür. Zāt-ı pākına lāyık olmayan her nā-pāk şeylerden ve sükkān-ı hāk ve bālā-nişin-i eflāk Anuñ künh-i Zāt'ını idrāk itmelerinden pākdur. Her kimse ki, her gün zevāl vaķtinde yüz kerre 'el-Ḳuddūs' dise, anuñ gönli pāk olur. Bir rivâyetde daği her kimse ki, Cum'a namāzından şoñra 'el-Ḳuddūs' ismini oķusa ve etmek üstine yazup yise, anuñ rūhı melek gibi ķudsī olup bātını güneş gibi rūşen olur, dir. Bu ism-i şerîfden 'arîflerün hişsesi oldur ki; kendü bātını ta'alluķāt-ı beşeriyye ve hevācis-i nefsāniyye ve vesāvis-i Şeytāniyye televvünātından pāk idüp zāhiri; şerīat-ı şerīfeye mütāba'atla tezyīn ide ki, tā Cennāt-ı ķudsde üns bulup maħbūb-ı Hudā ola, ki Allāh Te'ālā / *Ḳur'ān-ı 'Azīm*'de buyurur: "İnne'llāhe yuħibbu't-tevvābine ve yuħibbu'l-muteṭahhirin"³⁰ diyü buyurur. Ya'nī taħķīķan Allāh Te'ālā mubālağa ile tevbe idenleri sever ve mübālağa ile pāk olanları sever.

Es-Selām (131), ya'nī 'ayb ü āfetsüz ve selāmet bağışlayıcı ve serāy-ı Cennetde ehl-i İslāma selām irişdürici. Nite ki *Ḳur'ān-ı 'Azīm*'de "selāmın kavlen min Rabbi'r-Raħīm"³¹ buyurur. Her kimesne ki ħastalık def'i-içün yüz on beş kerre 'es-Selām' dise, ol ħastalık şıħħata mübeddel olur. Bir rivâyetde daği her kimesne ki, ħasta için aķar şudan alup ol şu üzerine yüz kerre 'es-Selām' oķusa ve ħasta ol şuyı içse luţf-ı Hudā ile cümle ħastalığından şifā bulur dimiş. Bu ism-i şerîfden 'arîfün hişsesi oldur ki, kendüyi mezmūm şıfatlardan 'ālī idüp maħmūde şıfatlar ile tezyīn ide ve ehl-i İslāma ifşā-yı selām itmekle izħār-ı şe'a'ir-i İslām ide.

El-Mu'min (136), ya'nī ķullarına 'azābdan emān virici ve kıyāmet güninde dostlarınınū gönline ārām virici. Her kimse ki, bu ism-i şerîfi oķusa ya kendüde götürse zāhir ü bātın 'ādetinden emān bulup 'avān³² ve Şeytān aña mekr itmege ķādir olmayalar. Bir rivâyetde daği her kimse ki 'el-Mu'min' ismini vird idüp ve hem yazup ta'vīz idüp ve anı zāhir ü bātın evlāsın metā'ı üzre ķosa, Şeytān şerrinden ve ħarāmī mekrinden emān ola dimiş. Bu ism-i şerîfden 'arîfün hişsesi oldur ki, ehl-i ħaķķa inkārdan emān bulup ħaķķa i'tirāz ve izrārdan emān virmekdür.

30 "Allah çok tövbe edenleri ve içi dışı temiz olanları sever". (Bakara, 2/222.)

31 "(Onlara) Raħīm olan Rab'den "selām" sözü vardır". (Yâsin, 36/58.)

32 "Kadın". bk. Mertol Tulum, *17. Yüzyıl Türkçesi ve Söz Varlığı*, (Ankara: TDK Yayınları, 2011), 342.

[4a] El-Muheymin (145), ya'nî kullarının işini eyü götürücü, eyü mültecâsı ve emânı. Her kimse ki guslden-şoñra yüz kerre 'el-Muheymin' dise, bāṭın esrārına vāḳıf olur. Bir rivāyetde daḫi her kimse ki guslden ve iki rek'at namāzd / an-şoñra bu ism-i şerīfi ṭoḳsan ṭoḳuz kerre oḳusa, başdan başa eşyānuñ ḫaḳīkatlarına luṭf-ı Ḥaḳ'la vāḳıf olur, dir. Bu ism-i şerīfden 'ārifüñ ḫişşesi oldur ki, kendü aḳvāl ü ef'āl ü aḫvālınıñ görıcisi ola, tā ki ḫilāf-ı rızā-yı Ḥudā olmaya.

El-'Azīz (94), ya'nî cümleye ḡālib ve kimse aña ḡalebe itmek müyesser olmaz. Her kimse ki kırk gün şabāḫ namāzından-şoñra bu ism-i şerīfi her gün kırk bir kerre oḳusa, dünyā vü āḫiretde kimseye muḫtāc olmaya. Bu ism-i şerīfden 'ārifüñ ḫişşesi oldur ki, Ḥudā'nuñ ṭā'atına müdāvemet idüp muḫālefet itmeden ḫazer ide ve 'ibādu'llāhuñ maşlahatların bitürmege çalışa.

El-Cebbār (206), ya'nî uludur ve şalāḫ ü felāḫ üzre ṭutıcıdır. Her kimse ki cān u ḡönülden yatsu namāzından-şoñra yigirmi bir kerre bu ism-i şerīfi oḳusa, ḫiçbir zālīm aña el uzatmaḡa ḳādir olmaya. Her zūlm ü belādan emīn ola. El-Mutekebbir (662), ya'nî ol Ḥudā'dur ki, ululuḡ ḫaḳīkatde Andan ḡayrıda yoḡdur. Her kimse ki ḫelālī döşeginde cimā'dan muḳaddem on kerre, bir rivāyetde yigirmi kerre 'el-Mutekebbir' dise, Allāḫ Te'ālā aña tiz vaḳitde şāliḫ ü pāk bir oḡul vire. Bu iki ism-i şerīfden 'ārifüñ ḫişşesi oldur ki, kendüyi ḫaḳīr göre ve 'uluvv-i himmet ile dünyā vü āḫiret lezzetlerinden liḳā'u'llāhdan ḡayrı ile ülfet itmeye.

[4b] El-Ḥālīḳ (731), ya'nî şeyüñ ḫalḳını ḫikmet üzre idicidir. Her kimse ki gice ile bu ism-i şerīfe meşḡul ola, Allāḫ Te'ālā anuñ ḳalbini ve yüzini pāk ve nūrānī ider ve bir melek yaradur. Tā ḳıyāmete deḡin anuñ-içün 'ibādet ve iṭā'at ider. El-Bārī (213), ya'nî her şeyüñ yaratmasını peydā idicidir. Her kimse ki yidi gün şabāḫ ve aḫşam yüz kerre bu ism-i şerīfi oḳusa, Ḥaḳḳ'uñ luṭfi ḳabirde anuñ muşāḫibi ve mūnisi olur ve Cennete yol ḡöstericisi olur. /

El-Muşavvir (336)³³, ya'nî her maḫlūḳuñ kendüsine lāyīḳ şüretini āletsüz naḳş idicidir. Bir kimesnenüñ 'avratı ṭoḡurmaz olsa, ol kimesne bir hefte oruc ṭuta ve bu ism-i şerīfi yigirmi bir kerre şu üzre oḳuyup orucını anuñla açā, Ḥaḳ Te'ālā aña bir mübārek oḡul iḫsān ide. Bu üç ism-i şerīfden 'ārifüñ ḫişşesi oldur ki, maşnū'dan Şānī'e intikāl ide ve ḡayrı maşnū'a iştikāl ḡöstermeye. Tā ki vebāl derdi ḳalmaya.

El-Ġaffār (1281), ya'nî ḡünāḫı örtici; çoḡ-ise daḫi ve ḡünāḫkārı yarlıḡayıcı; her ne-ḳadar bed işlü ise daḫi... Her kimse ki Cum'a namāzından-şoñra yüz kerre 'yā Ġaf-

33 Metinde '366' olarak yazılmış. 1. sat.

fâr, igfirlî zünübî!³⁴ dise, yarlıganmışlardan olur. Âhar rivâyetde yüz bedlü bî-şumâr dimiş ve sâye-i 'arşda karar ider muqarrebînden olur dimiş. Bu ism-i şerîfden 'arifûn hisşesi oldur ki, halkuñ 'aybların örte ve anlaruñ mâhiyyetini fezîhate çalışmaya.

El-Ḳahhâr (306), ya'nî mütemerridleruñ başını ezüp 'âlemden ism ü resmle-
rin giderici. Ve her kimse ki dâ'im bu isme meşgûl olsa, dünyâ muḥabbeti anuñ
gönlinden çıka gide. Eger Ḳârûn kadar mâlı da var ise, muḥabbet itmeye. Bu ism-i
şerîfden 'arifûn hisşesi oldur ki, muḥâlefet kılcı ile nefsi emmâreyi ve ins ü cin
ve şeytânlarını ḳahr idüp ve gönül me[m]leketinden sürüp çıkara ve şerî'at-ı şerîfe
siyâseti ile fâsıkları ve rindleri menkûb eyleye.

El-Vehhâb (14), ya'nî muḳâbelesinde ğarâzsuz çok bahşîşler ve ğarâzsuz çok
keremler... Her kimse ki öyle namâzından-şoñra başını secdeye koyup yidi kerre
'yâ Vehhâb' dise, cümle halkdan müsta'nî ola. Ve eger bir kimesnenüñ bir ḥâceti
olsa, bir açık yirde elini ḳaldurup yüz kerre bu ism-i şerîfi oḳusa ḥâceti red olmaya.
Bir rivâyetde gice ile mescidde ya kendü evinde ide, dir. Bu ism-i / şerîfden 'arifûn
hisşesi oldur ki, cümle ḥâcetlerini Allâh'dan isteye ve ehl-i ḥâcetüñ ḥâcetini ḳadir
olduğı mertebe görivire. [5a]

Er-Rezzâḳ (308), ya'nî cümle halkuñ rızḳını virici; anlardan nef' vü fâ'ide [ve]
ṭama' itmeksizin... Her kimse ki şabâḥ namâ(zından-şoñra)³⁵ ol kendü evinüñ dört
köşesinde her köşede on kerre 'yâ Rezzâḳ' dise, ḳıblenüñ sağ tarafından başlasa
faḳîrlikden ḥalâş ola. Bir rivâyetde her köşede ḳıbleye karşı ṭurup ve sıdḳla iki ker-
re bu ism-i şerîfi oḳusa, dir. Bu ism-i şerîfden 'arifûn hisşesi oldur ki, Allâh'dan
ğayrıya ḥâcetini 'arz itmeye ve rızḳ ğamın çekmeye ve mâlik olduğı rızḳı mü'min
ve kāfirden dirig itmeye. Bu ism-i şerîf ekinler üzerine müvekkel olan meleklerüñ
virdidür. Bu ism[i] oḳurlar, berekâtında Allâh emr ile şa[b]âya dâne peydâ ola.

El-Fettâḥ (489), ya'nî ḳulları ortasında ḥükm idici ve 'âciz ḳalmışlaruñ işini
bitürici. Bu isim bereketi ile yirlerüñ ve göklerüñ ḳapuları açılır. Her kimse ki
şabâḥ namâzından-şoñra elini gögsi üzerine koyup yidi kerre 'yâ Fettâḥ' dise, gönül
ḳarañlığı gide. Bir rivâyetde yitmiş kerre, dir. Bu ism-i şerîfden 'arifûn hisşesi ol-
dur ki, zâlimlerüñ zulmini def idüp maḳlûmlara yardım itmege... Ve miskînlerüñ
ḥâcetini bitüre.

El-'Alîm (150), ya'nî gizlü ve âşikâr, anı bilici. Her kimse ki gönülden çok
kerre 'yâ 'Alîm' dise, ol kimse ma'rifetu'llâha vâşıl olur ve Allâh'dan her ne dilerse

34 "Ya Gaffar, günahlarımı bağışla".

35 Der-kenâr.

[5b] hâşıl olur ve gönline hikmetden bir kapu açılır, ma'rifet yolunda kâmil olur. Bu ism-i şerîf şîfat-ı Zât'dur. Bundan 'arifüñ hişşesi oldur ki, 'ulüm-ı zâhire ve bâtıneyi tahşîl-i ikdâm ide. Ve Allâh'a muhâlefet itmekden hâzer ide; / Allâh'ın bildüğünü ve gördüğünü bilür ve görür.

El-Ğâbız (903), ya'nî kullarının rızkını teng idici ve gönülleri ahvâlini teng idici. Bu ism-i şerîf bir isimdür ki, melekü'l-mevt; ervâhı bunuñ bereketi ile kabz ider. Her kimse ki bu ism-i şerîfi kırk loğma etmek üzerine yazup kırk gün, günde birin yise açlık 'azâbından emîn ola. El-Bâsiğ (72), ya'nî kullarının rızkını bol idici ve âriflerüñ gönülleri şafâ üzre idici. Bu bir isimdür ki yağmurlar bunuñ bereketi ile yağar. Her kimse ki şabâh namâzında on kerre 'el-Bâsiğ' diyüp elin yüzine sürse, hîç 'ömrinde cerr ü su'âl itmege muhtâc olmaya. Bir rivâyetde on gice, şabâh vaktinde yitmiş iki kerre 'el-Bâsiğ' dise, kalan 'ömrinde kimseye muhtâc olmaya, dir. Bu iki ism-i şerîfden 'arifüñ hişşesi oldur ki, tenglikde şabr ide ve bollukda şükr ide ve kabzda Allâh'ın celâlini ve başda cemâlini müşâhde ide. Hâce Bahâ'uddîn-i Nağş-bendî kuddise's-sırruhu "kabzda istiğfâr ve başda şükr ile emr idüp ve bu iki hâl, ri'âyet-i vukûf zamânıdır. Dervîş düşe çok i'tibâr itmek gerek. Zirâ düş tâ'at kabûline delîldür. Ziyâdeye delâlet itmez. Dervîşe lâyıq olan şâhib-i kabz u baş olunma[y]a çalışmaqdur. Tâ ki "ve fi-enfusikum efelâ tubşirün"³⁶ sırrı aña ma'lûm ola diyü buyururlarmış". "Ve huve'l-lezî ce'ale'l-leyle ve'n-nehâre hilfeten li-men erâde en yezzekkera en erâde şukûrâ"³⁷ âyet-i kerîmesin bu iki hâle işâretdür. Pes inşirâh u inşibâz-ı şadri andan bilmek gerek.

[6a] El-Hâfız (998)³⁸, ya'nî 'âşileri ve kâfirleri alçak idici. Bu ism-i şerîf bereketi ile İbrâhîm ve Mûsâ 'aleyhime's-selâm hâzretleri düşmanlarından hâlâş oldılar. Her kimse ki düşman def'i niyyetine bu ism-i şerîfi yitmiş biñ kerre okusa maşlahatına kifâyet / ider. Âhar rivâyetde yalnız biñ kerre okusa düşmandan kırtulur, dir.

Er-Râfi' (351), mu'tî'leri ve gökleri halkını bülend ü 'âlî idici. Bu ism-i şerîf bereketi ile gökler direksüz tırdı ve mülük-ı mülk devlete irişdiler. Her kimse ki öyle vaktinde, dün yarusında yüz kerre 'er-Râfi' dise, halk içinde mu'teber ola ve Hâlık ve halk yanında 'azîz olup mâl şâhibi olur. Bu iki ism-i şerîfden 'arifüñ hişşesi oldur ki, evliyâ'u'llâhı bülend idici ve anlara qarîb itmekle ve anlara yardum itmekle ve a'dâ'u'llâhı mest ü hâkîr ide; anlara kâhr itmekle ve anlardan intikâm almak ile.

36 "Nefislerinizde de, halâ görmeyecekmişiniz". (Zâriyât, 51/21.)

37 "Yine odur ki tezekkür etmek veya şükrelemek isteyenler için gece ile gündüzü birbirine halef kılmıştır. (Furkan, 25/62.)

38 Metinde 989 şeklinde yazılmış. 17. sat.

El-Mu'iz (117), ya'nî kulların imân ve tâ'at ile 'azîz idici. Her kimse ki her Cum'a gicesi kırk bir kerre 'el-Mu'iz' dise, ahşam namâzından-şoñra ol kimse halk ortasında heybetlü olur. Āhar rivâyetde yüz kırk bir kerre diye, dir. El-Muzil (770), ya'nî 'aşîleri ve kâfirleri ma'siyet ve küfr sebebi ile hor u zelil idici. Her kimse ki bir zâlimden korksa yitmiş biş kerre 'el-Muzil' diyüp, ba'd secde idüp ol zâlimüñ nâmı ile 'İlâhî yâ ki fulân zâlimden emân vir' diye, luţf-ı Hâk-ile emân bulur. Āhar rivâyetde yitmiş kerre, dir ve secdeyi añmaz ve düşman hâdden artıķ olsa da kırtulur, dir. Bu iki ism-i şerîfden 'arifüñ hişşesi oldur ki, 'izzeti Cenâb-ı Allâh'dan isteye, 'ibâdet ü tâ'ata müdâvemetle ve horluğı Allâh'dan göre, 'işyân itdüği sebebeden... Ve ehl-i tâ'at olanı 'azîz tuta ve ehl-i ma'siyet olanı zelil tuta.

Es-Semî' (180), ya'nî âvâzları işidici, ammâ bu cismânî kulaķ ile degül ve medhüşlaruñ hâcetini revâ idici. Her kimse ki pençşenbe öyle namâzından-şoñra biş yüz kerre 'es-Semî' dise ve arasında söz söylemese, her itdüği du'â müstecâb olur. El-Başîr (302), ya'nî görücü; ammâ bu cismânî göz ile degül. Bu ism-i şerîf bereketiyle enbiyâ Mî'râc buldılar ve evliyâ bunuñ 'azameti ile mutaşarrîf oldılar. Her kimse ki Cum'a farzı ile sünneti arasında / toğrı pâk i'tikâd ile yüz kerre 'el-Başîr' dise, nazar-ı İlâhî ile manzûr olup maħrem-i esrâr olur. Āhar rivâyetde farz ve sünnetden şoñra dir ve 'kerâmâtından cânı habîr³⁹ olur, dir. Bu iki ism-i şerîfden 'arifüñ hişşesi oldur ki, kendü aķvâl ü ef'âl ü ahvâlini gözedüp Hâzret-i Allâh'a muhâlefetden ictinâb ide, bu iki ism-i şerîf şifât-ı Zât'dandır.

El-Hakem (68), ya'nî toğrı hükmi idici. Her kimse ki dün yarusında bî-hod olunca 'el-Hakem' dise, maħrem-i esrâr olur. Bu ism-i şerîfden 'arifüñ hişşesi oldur ki, hükmini cân u gönül ile kabûl ide ve ehl-i tuğyân ve erbâb-ı menâhînüñ resm-i bâtılından ırak ola.

El-'Adl (104), ya'nî 'adli eyü idici. Her kimse ki Cum'a gicesi yigirmi loķma etmek üzerine okusa yâhud yazsa ve ol etmegi yise, cümle halk anuñ musahħarı olur. Āhar rivâyetde 'el-Hakem, el-'Adl⁴⁰ isimlerin etmege yazup Allâh [â]ħiri⁴¹ ile

39 Metinde 'çiz' şeklinde yazılmış. 2. sat.

40 Metinde 'el-mul' şeklinde yazılmış. 9. sat.

41 Burası metinde "Allâhu uħrâ/الله اħرى" şeklinde yazılmış. Eđer ikinci kelime "uħrâ" diye okunursa bir anlam ortaya çıkmıyor. Kelimenin "ahz" olabileceğini düşündük, böylece "Allah almak" ile yese gibi bir mana oluşuyor. Bu da "Allah adını anmak" şeklinde düşünülebilir. Yalnız buradaki "r" çok bariz eğer noktalı olsa idi "z" olacak idi. "Ahz"ın sonundaki ise "peltek/z". Dolayısıyla bunu da uzak ihtimal olarak görüyoruz. Bu fikirle, cümleyi "Allâh âħiri" yani okunmuş ekmeği ağza alırken Allah adını zikretmek, şeklinde anlıyoruz. 9. sat.

yise, dir. Bu ism-i şerîfden ‘arîfûn hisşesi oldur ki, kazâ-yı İlâhîye râzî olup emr-i İlâhîyi yirine getürmege ve izhâr-ı muhabbet itmege çalışa.

El-Laţîf (129), ya‘nî gizlü işleri bilici ve kullarına eyülük yitişdürici. Her kimse ki bir güç iş düşse, iki rek‘at tahıyyât-ı vuđü kılduğdan-şoñra yüz kerre ‘el-Laţîf’ diye, iş kolaylık ile ola. Bu ism-i şerîfden ‘arîfûn hisşesi oldur ki, zâhirini nâ-pâkdan pâk idüp bâtınını rezâ’ilden pâk idüp büyüge ve küçüğe eyülük ide.

El-Ĥabîr (812), ya‘nî cümle işleri bilici ve bildüğü işle haber idici. Her kimse ki kendü hevâ-yı nefisine giriftâr olsa, bu ism-i şerîfi çok okusa hâlâş ola. Ve daği esîr ya maĥbûs bu ism-i şerîfe ziyâde meşğûl olsa, hâlâş ola ve eger cümle evkâtını bir kimse bu ism-i şerîfe şarf eylese, esrâr-ı zamîre muţtali‘ ola. Bu ism-i şerîfden ‘arîfûn hisşesi oldur ki, Allâh’a ‘işyândan ĥazer ide. Tâ ki, ĥüsrâna mübtelâ olmaya.

[7a] El-Ĥalîm (88), ya‘nî yük götürici ya‘nî şuçı bağışlayıcı ve suçdan geçici ve yaramaz işlülere fırsat virici. Her kimse ki ekin ekse / veya bir fidân dikse, bu ism[i] okusa mübârek ola ve bu ism-i şerîfi bir şeye yazup ekinüñ şuyına bırakup ol şu ile ekini şuvarsa, ĥaşılı hadd u endâzede olunur. Bu ism-i şerîfden ‘arîfûn hisşesi oldur ki, ģazabdan ırak olup ĥışmını hezm ide ve kîn itmekde ‘acele itmeye.

El-‘Azîm (1020), ya‘nî şerîksüz ulu ki, ‘aķıl Anuñ ĥaķıķatını bulamaz. Her kimse ki, cân u gönüllerde heybeti zâhir olup cümleñ gözine büyük görine. Bu ism-i şerîfden ‘arîfûn hisşesi oldur ki, kendüyi zelîl ü ĥaķîr görüp Ĥazret-i Ĥudâ’nuñ kibriyâsını bî-nihâyet taşavvur ide.

El-Ġafûr (1286), ya‘nî bed işlünün günâhını eyü örtici ve günahkârı yarlıgayıcı. Her kimse ki bu ism-i şerîfe ziyâde meşğûl olsa, anuñ gönünden siyâhlık gide ve her kimsenün ki başında ağrısı ve elemi, zaĥmeti olsa ‘yâ Ġafûr’ ismini üç kerre yazup ba‘dehu şu ile maĥv idüp ol şuyı içse, Ĥaķ Te‘âlâ aña şifâ vire. Bu ism-i şerîfden ‘arîfûn hisşesi oldur ki, günahkârün günâhından geçüp Ĥazret-i Ĥaķķ’uñ nihâ(yet-süz)⁴² ‘afvına ĥavâle ide.

Eş-Şekûr (526), ya‘nî eyü işlünün işinden ve intizârından evvel cezâsını virici. Her kimsenün ki gözi kararasa, şu üzre kırk bir kerre bu ism-i şerîfi okuyup ve üfürüp ve elini ol şuya baturup gözine süre bi-izni’llâhi te‘âlâ şifâ bulur. Āĥar rivâyetde kırk dir ve derd-i çeşm dir, gözün her dürlü elemine şâmil olunur ve ma‘işeti teng olsa, yine şuya kırk bir kerre okuyup ol şu ile elin yüzün yuya, tengligi def‘ ola, dir. Bu ism-i şerîfden ‘arîfûn hisşesi oldur ki, Ĥalîķ’uñ şükriñi yirine getürüp bir daķıķa kuşûr itmeye.

42 Der-kenâr.

El-‘Aliyy (110), ya‘nî bir uludur ki Anuñ Zâtıñı kendüden ğayrı bir kimse bil-
mekden hâlîdür. Ancak kendü bilür, ğayrı bilmez. Bir kimse ki dâ‘im bu ism-i şerîfi
oğusa ya bile götürse, eger fakîr ise ğanî ola ve eger ğanî ise maqşûdına ve kendü
şehrine yitişe. Bu ism-i şerîfden / ‘arifüñ hişşesi oldur ki, Allâh’uñ buyurduklarını [7b]
tutmaqda kendü nefsinî ğor idüp muţî‘ ola.

El-Kebîr (232)⁴³, ya‘nî mülk ü melekût u ceberûtta veliyyu’llâh, bu ism-i şerî-
füñ cümle maḥlûkât maḥhûrıdır. Bir kimse ‘uzlet ü riyâzet şartı ile a‘dâd-ı hurûfi
ḥesâbınca; ya‘nî üç yüz kırk iki kerre ‘El-‘Aliyy, el-Kebîr’ isimlerin oğusa, cümle
ḥâcetlerin Ḥaḳ Te‘âlâ kabûl ide. Bu ism-i şerîfden ‘arifüñ hişşesi oldur ki, kibriyâ
ve ‘azameti Ḥazret-i Bârî Te‘âlâ’ya maḥşûş bilüp yokluğı ve meskeneti kendü naşîbi
añlaya.

El-Ḥafîz (998), ḳullarını gicede ve gündüzde eyü şaḳlayıcı ve ḳullarınıñ ‘amel-
lerini yevm-i kıyâmetde cezâsın virmek için şaḳlayıcı. Bu bir isimdür ki Ḥazret-i
Nûḥ ‘aleyhi’s-selâm bunuñ bereketi ile tûfândan ḥalâş oldı. Her kimse ki şudan ya
âteşden ya şeytândan ya nâ-maḥrem ‘avrata bakmaqdan ya bir ğayrı şeyden ḳorḳsa;
bu ism-i şerîfi yazup ve yazusına bağlaya; ḳorḳduğından emîn ola ve her kimse ki
seferde gice ve gündüz bu ism-i şerîfe ziyâde meşğûl ola, Ḥaḳ Te‘âlâ anı ins ü cin
şerrinden ḥıfz ide. Bu ism-i şerîfden ‘arifüñ hişşesi oldur ki, kendüyi hevâ-yı nef-
den ve şehvetlerden mühimmât-ı meşâlihinde ğazab u şavletden ḥıfz ide.

El-Muḳîṭ (550), ya‘nî rızḳları yaradıcı. Her kimse ki şabr itmege ḳâdir olmasa
ya ağlar küçük veledi olsa, bu ism-i şerîfi yidi kerre bir boş bardaḳ üzre oğuyup bar-
dağı şu ile ṭoldurup ve ol şuyı içe yâḥud veledine içüre maşlahatı tamâm olur. Bir
rivâyetde dir ki, ‘el-Muḳîṭ’ ism-i şerîfi oğumaḳ şartı oldur ki oruc ṭuta ve gündüz
yidügi ta‘âmı fuḳarâya vire. Bu ism-i şerîfden ‘arifüñ hişşesi oldur ki, bezl-i ta‘âm
itmekle ḥalka nef yitişdüre ve İslâma irşâd itmekle ḥalkuñ rûḥlarına nef yitişdüre.

El-Ḥasîb (80), ya‘nî dünyâda ve âḥiretde ḳullarına kifâyet idüp şeriksüz işlerini
görivirici ve kıyâmetde / ḳullarınıñ ḥesâbını görici. Her kimse ki bir kimseden [8a]
ḳorḳsa, her hefte ve her şabâḥda ve aḥşamda yidişer kerre ‘ḥasbiya’llâhu’l-Ḥasîb’
diye, işi biter, ḳorḳusı gider. Pençsenbe güninden başlaya. Ve her kimse ki üç hefte
şabâḥda ve aḥşamda yitmiş yidişer kerre ‘el-Ḥasîb’ dise, her ne murâd isterse Allâh
Te‘âlâ iḥsân ide. Bu ism-i şerîfden ‘arifüñ hişşesi oldur ki, ḥilkat maşlahatların
görivirmege sa‘y idüp çalışa ve kıyâmet günü ḥesâbından evvel kendüyi ḥesâb idüp
erbâb-ı ḥuḳûka ḥaḳların edâ itmekle nefsi tedbîrin görüp ‘işyân ve zulmden tevbe

43 Metinde 242 şeklinde yazılmış. 2. sat.

ide, ki Hâzret-i Peygamber şalla'llāhu 'aleyhi ve sellem buyurur: “Hâsibü [nefske] kable en-tuḥâsebü”⁴⁴ ya'nî kıyâmet gününde ḥesâb olunmazdan evvel kendü nefsiñizi ḥesâb idüñ. Küberâ-yı dîn her gün ikindi namâzından-şoñra nefslerin muḥâsebeye çekerlerdi. Allāh Te'âlâ cümlemize naşib ide.

El-Celîl (73), ya'nî bir uludur ki, celâl ile t̄aliblerüñ gönüllerin arıdur. Girü müṭâla'a-yı cemâl ile oḥşar var ider. Her kimse ki ḥalk içinde ululuk isteye, bu ism-i şerîfi misk za'ferân ile yazup yiye, ḥalk içinde ulu ola. Bir rivâyetde bir pāk kaba, misk za'ferânla yazup şu ile maḥv idüp şuyı içe, dir. Bu ism-i şerîfden 'arifüñ ḥişsesi oldur ki, sa'y ide; tâ ki, bu iki ism-i şerîfüñ mazḥarı ola. H̄âce Bahâ'u'ddîn-i Nakş-bendî ḳuddise sırruhu buyururlar imiş ki; mürşid gerekdür ki sâliki bu iki ism-i şerifle -'el-Ḥasîb, el-Celîl'dür- terbiye ide. Tâ ki, sâlike cemâlî celâl, celâlî cemâl ola. Ya'nî tecellîye tâḳat getüre ve H̄âce 'Alâ'u'ddîn 'Aṭṭâr buyururlar ki: “Eger Ḥudâ'nuñ cemâlî olmasaydı, celâlî bütün dünyâyı yaḳardı. Ve eger celâlî olmasaydı, cemâlî bütün dünyayı pür-nür ve ziyâ-ma'mür iderdi”.

[8b] El-Kerîm (270), ya'nî bir şehîdür ki, istemedin ol-ḳadar virür ki ve hem ḥayâle şıgımaz ve günahkâr / günâhın, kereminden 'afv idüp 'azâb itmez. Her kimse ki düşiñe yatduḳda, düşiñde uyuyınca 'el-Kerîm' ism-i şerîfine meşḡul olsa, melâ'ike 'Allāh Te'âlâ saña ikrâm itsün' diyü aña du'â iderler. Ol kimse cihânda mu'azzez ve mükerrem olur. Bir rivâyetde dir ki, her kimse ki uyumazdan evvel yitmiş kerre 'el-Kerîm' ism-i şerîfin oḳusa, Allāh Te'âlâ bir melege emr ider. Ol melek 'yâ Rabbî ḳuluña ikrâm it, dest-giri ol' diyü du'â ider. Hâzret-i 'Alî kerreme'llāhu vechehu bu ism-i şerîfe ziyâde meşḡul idiler. Anuñ-içün anlara kerreme'llāhu vechehu diyü du'â olunmaḳ naşib oldı. Bu ism-i şerîfden 'arifüñ ḥişsesi oldur ki, ḥalka minnetsüz iḥsân ide ve ḳudreti var iken suçlunuñ suçındandan giçe.

Er-Raḳîb (312), ya'nî ḳullarınıñ zâhir ve bâtınların gözedici. Her kimse ki bu ism-i şerîfi yidi kerre kendü ve ehli ve mâlı üzerine oḳusa selâmetde ḳala. Bu ism-i şerîfden 'arifüñ ḥişsesi oldur ki, kendü gönliñi vesâvis-i şeyṭaniyyeden ve nefsi-emmâreden 'işyân-ı Ḥudâ'dan şaḳlaya.

El-Mucîb (55), ya'nî aña münâcât idenlere cevâb virici ve andan recâ idenlerüñ murâdını virici. Hâzret-i İsmâ'îl 'aleyhi's-selâm, bu ism-i şerîf bereketi ile keskin bıçaḳdan ḳurtuldu. Her kimse ki ihlâş ile 'el-Mucîb' ismine meşḡul olsa, hıfz-ı İllâhîde ola. Bu ism-i şerîfden 'arifüñ ḥişsesi oldur ki, Hâzret-i Ḥaḳḳ'uñ emr ü fer-mânını cân u gönül ile ḳabül ide. Tâ ki, iki cihân murâdına nâ'il ola.

44 “Hesaba çekilmeden evvel önce kendinizi hesaba çekiniz”. Hadîs-i Şerîf

El-Vâsi' (137), ya'nî 'ilm-i qadîmi ile cümle maḥlûkâtı qarârınca bilici ve kerem-i 'amîmi ile cümleye ni'metler virici. Her kimse ki, bir şeye qanâ'atı olmasa bu ism-i şerîfe ziyâdece meşgûl ola, bi-izni'llâhi te'âlâ qanâ'at ve kifâyet bula. Bu ism-i şerîfden 'arifûn ḥişsesi oldur ki, bezl-i ni'amını kimseden dirîğ itmeyüp ḥaşş u 'amma iḥsan u ikrâm ide.

El-Ḥakîm (68)⁴⁵, ya'nî işi toğrı ve itdügi eyü ve toğrı her kimseye; ki / (bir)⁴⁶ toğrı ve güçlü efendi. Bu iki ism-i şerîf şifât-ı Zât'dandır. Her kimsenün ki bir kavî düşmanı olsa, andan 'aciz olsa, ol kimse 'yâ Qavî, yâ Metîn' isimlerine meşgûl olsa, 'an-qarîb izn-i Ḥaḳ'la düşmanı def' olup qurtula. Bu iki ism-i şerîfden 'arifûn ḥişsesi oldur ki, kendüyi 'aciz ü zâ'if ve bir şeye qâdir degül bilüp, kuvvet ü kudreti Allâh'dan isteye.

El-Veliyy (46), ya'nî dostlarına dostluk ve yardım idici. Bu ism-i şerîfden 'arifûn ḥişsesi oldur ki, Allâh'ı ve Allâh dostlarını sevüp yardım itmede kuşur itmeye. El-Ḥamîd (62), ya'nî cemî' maḥlûkātuñ zebânıyla cemî' eyülükler-ile memdûḥ u mevşûf. Her kimse ki bed ḥulḳ ve bed sîret ola 'el-Veliyy, el-Ḥamîd' isimlerin yazup şu ile maḥv idüp ve ol şuyı içe, bi-izni'llâhi te'âlâ ḥulḳ u ḥü vu sîreti eyülüğe tebdîl ola. Bu ism-i şerîfden 'arifûn ḥişsesi oldur ki, şifât-ı ḥamîde qazanup şifât-ı zemîmeyi kendüden gidermege sa'y ide.

El-Muḥşî (148), ya'nî cümle maḥlûkātuñ ḥesâbını bilici ve cümle işlere qâdir. Her kimse ki Cum'a gicesi du'âsında 'el-Muḥşî' ismi ile yalvarsa; Ḥaḳ Te'âlâ, luḫfından kıyâmet gününde ḥesâbını âsân ide. Bu ism-i şerîfden 'arifûn ḥişsesi oldur ki, zâhiri ve bâtını ni'metleri ḥesâb idüp ve tâqati yitişdügi qadar anlaruñ şükrine çalışa.

El-Mubdî (56), ya'nî cümle maḥlûkâtı ibtidâdan kudretiyle yaradıcı. El-Mu'îd (124), ya'nî cümle ölüp yok olanları öldükden-şoñra girü dirildici. Her kimsenün ki seferde bir âdemi ölse, ya bir kimsenün seferde ya hâzarda bir şeyi zâyî' olsa, dün yarusında qalḳup yitmiş kerre 'el-Mubdi, el-Mu'îd' ism-i şerîflerin oḳuyup ba'dehu şıdḳla 'yâ Mu'îd benim ḡaybım girü döndür' diye, Ḥaḳ Te'âlâ ol vaḳitde ḡaybın gön-dere ya ḡaybdan bir ḥaber işide. Bu iki ism-i şerîfden 'arifûn ḥişsesi oldur ki, aḥvâl-i me'âd tebdîrini / aḥvâl-i me'âş tebdîri üzre tercîḥ ide, aña çalışa.

El-Muḥyî (68), ya'nî teni cân-ile dirildici ve gönli imânla dirildici. Her kimsenün ki bir marazı ya zaḥmeti olsa, 'el-Muḥyî' ism-i şerîfin yüz kerre oḳuyup eline üfürüp ve elini zaḥmeti olan yire süre, bi-izni'llâhi te'âlâ şifâ bula. El-Mumît (490),

45 Metinde 78, şeklinde yazılmıştır. 19. sat.

46 Sayfanın sonunda kontrol için yazılmış, kelime sonraki sayfada tekrar etmiyor.

ya'nî tenleri ölüm kazâsıyla öldürtücü ve cānları küfr ü 'işyān ihtiyārı ile öldürtücü. Her kimse ki ziyādece 'el-Mumit' ismine meşgûl olsa, Hâk Te'ālā anı şehvetlerden kurtarup toğrı yola gitmek naşib ide. Bu iki ism-i şerifden 'arifün hisşesi oldur ki, fuyûz-ı İlâhiyyeyi kabûl itmekle gönlini dirildüp yaramaz hūyları öldürmege çalışa, ki tā Allāh Te'ālā te'yidi ile ölmüş gönülleri cezbe-i Hâk'la dirildüp ve müridün sînesi memleketin qahhârlık nazarı ile mā-sivâ'u'llāhdan hālî ide.

El-Hayy (18), ya'nî bir diridür ki cāna hâceti yoqdur ve ölümden aña āfet ü zarar yoqdur. Her kimse ki gözi āgrısa 'el-Hayy' ism-i şerifin gözi üzerine yüz kerre oquya, luţf-ı Hâk'la şifā bula. Bu ism-i şerifden 'arifün hisşesi oldur ki, imān-ı hâkîkî ile ve 'ilm-i ledünnî ile diri ola. El-Ḳayyüm (156), ya'nî dā'imā vardur, varlığına zevāl yoq ve fikr ü guşşası yoq, mülk şāhibi. Cümle 'ālem Aña muhtāc, Ol kimseye muhtāc degül. Varlığı kendüden, gayruñ varlığı Añdan. Bir rivāyetde 'el-Ḳayyüm' İsm-i A'zamdur. Her kimse ki seher vaktinde her gün bu ism-i şerife meşgûl olsa, Hâk Te'ālā anuñ gönlin dirilde. Bu ism-i şerifden 'arifün hisşesi oldur ki, Allāh'dan gayrıdan i'raız idüp, cemî' umürda ol Hâzrete vech-i maşşūs ile teveccüh-i tām idüp istikāmete kıyām gösterüp ve yoldan ırâk düşmişleri istikāmete yitişdüre.

[10a] El-Vācid (14); ya'nî güçlü, kuvvetlü, devletlü ve istedüğünü ve itdüğünü lāyıkı ile ider ister. Ve mülk ü devletinde şābit ü bākî. Bu ism-i / şerifden 'arifün hisşesi oldur ki, kendüyi muhtāc ve maqhūr bile.

El-Mācid (48), ya'nî ululuğa lāyık Tengri. Her kimse ki şabāh vaktinde bin kerre 'el-Vācid, el-Mācid' ism-i şeriflerine müdāvemmet iderse, Allāh Te'ālā anı ta'zīm için hemān fevc fevc melā'ike gönderür, gelürler. Bu isimleri oquyanlara selām virürler, ba'dehu bu ādem cihānda 'izz ü vaqār şāhibi olup 'izzet bulur. Bu ism-i şerifden 'arifün hisşesi oldur ki, kendüyi zelil ü hâkîr bile, añlaya.

El-Vāhid (19); ya'nî 'adedsüz, Zāt'ı ile birdür. El-Ehad (13), ya'nî kendünüñ bî-had şifatlarında bir dānedür. Her kimse ki 'el-Vāhid, el-Ehad' ism-i şeriflerin vird idinse, 'ilm-i hikmetde bir dāne olur. Bu iki ism-i şerifden 'arifün hisşesi oldur ki, tevhid mertebelerince; ki taqlidî ve bürhānî ve şuhūdîdür.

Eş-Şamed (134), ya'nî hâcetler virici, ki hiçbir şeye ihtiyācı yoq. Her kimse ki ziyāde 'eş-Şamed' ism-i şerifine meşgûl olsa, cümle 'ömrinde açlık qorqusu çekmeye. Bu ism-i şerifden 'arifün hisşesi oldur ki, ol Hâzret'den gayrı melce vü maqşad, ya'nî şaқınacaқ kimesne ve toğrulup varup murād isteyecek kimesne yoq idüğün bilüp hāl idine.

El-Ḳādir (305), ya'nî cümle şeylere kuvvetlü ve güçlü ne dilerse ider. El-MuḲtedir (744), ya'nî cümle şeylere gāyet eyü güçlü ve kuvvetlü, hiç mānî' yoq. Her kimsenüñ ki düşmanına qudreti olmasa, ol kimse 'el-Ḳādir, el-MuḲtedir' ism-i

şeriflerin okusa, cümle düşmanlarına gâlib ola. Bu iki ism-i şerîfden 'arifüñ hişşesi oldur ki, haqîkatda kudret ol Hâzret'den gayrıda yok idüğini bile ve kendüyi ve cümle maḥlûkâtı ol Hâzret'ün esiri göre.

El-Muḥaddim (184), ya'nî muḥîleri ileri idici, ya'nî mertebelerin yüksek kılıcı. El-Mu'aḥḥir (846)⁴⁷, ya'nî 'aşîleri alçaq idici mertebelerince. Her kimse ki ziyâde 'el-Muḥaddim, el-Mu'aḥḥir' ism-i şerîflerine / meşğül olsa, 'ırz u māl ve cān u beden belāsından emîn ola. Bu iki ism-i şerîfden 'arifüñ hişşesi oldur ki, t'at sebebi ile 'izzet ü ḥürmeti ol Hâzret'den göre ve ma'şiyet sebebi ile ḥorluğı Andan bile.

[10b]

el-Evvel (37); ya'nî evvel, ki dā'imā vardır. Ve Anuñ varlığına ibtidā vü intihā yokdur. El-Āḥir (801); ya'nî evvel, ki dā'imā vardır ve Anuñ varlığına nihāyet ü āḥir yokdur. Her kimsenüñ ki, kesb ü ma'îşeti ṭar olsa 'el-Evvel, el-Āḥir' ism-i şerîflerin vird idinse, kesbi revāc bulup mālḍār ola. Bu iki ism-i şerîfden 'arifüñ hişşesi oldur ki, cümle eşyānuñ beḳā ve fenāsını anuñla göre ve bile.

Ez-Zāhir (1106), ya'nî yirde ve gökde delîlileriyle aşikār. El-Bāṭın (62), ya'nî Zāt'ıyla gizlü, Anı 'aql u fikr ü 'ilm-i zann ile bulmaq mümkin degül. Her kimse ki 'ez-Zāhir, el-Bāṭın' ism-i şerîflerine meşğül olsa, 'ulüm-ı zāhire ve bāṭineye bi-iznillāhi te'ālā muṭṭali' ola. Bu iki ism-i şerîfden 'arifüñ hişşesi oldur ki, cümle zerrāt[-]ı 'ālemde, ya'nî cemī' mevcūdātda Anuñ vücūdı; ya'nî varlığı delîllerini göre ve cümle maḥlûkātuñ kıyāmını; ya'nî var olmasını Anuñla bilegöre.

El-Vālî (47), ya'nî haq üzere cihānuñ pādişāhı. El-Mute'ālî (551), ya'nî ḥalkuñ bilisinden ve añlayışından ırāq. Her kimse ki belādan ya şudan ya yilden ḳorḳsa, 'el-Vālî, el-Mute'ālî' ism-i şerîflerine meşğül ola, Haq Te'ālā anı cümle belādan emîn ide. Bu iki ism-i şerîfden 'arifüñ hişşesi oldur ki, ol Hâzret'ün emr ü fermānı maḥkūmı zelîli ola. İki cihānda 'azîz ola. El-Berr (202), ya'nî eyü işlü. Bu ism-i şerîfden 'arifüñ hişşesi oldur ki, ḳādir olduğı ile ḥalka iḥsān eyleye.

Et-Tevvāb (409), ya'nî günahkāruñ tevbesi ḳabül idici. Her kimse ki ḳuşluk vaḳtinde iki yüz kerre 'el-Berr, et-Tevvāb' ism-i şerîflerin okusa, Haq Te'ālā aña tevbe naşib idüp eyü işlerden ide. Bu ism-i şerîfden 'arifüñ / hişşesi oldur ki, yaramaz işlünün 'özrini ḳabül idüp⁴⁸ günāhı çok olmaqla Haḳḳ'uñ raḥmetinden me'yūs u nā-ümîd olmaya.

[11a]

El-Muntaḳīm (630), ya'nî 'aşîlere ve kāfirlere ve düşmanlara ve dostlara 'uḳūbet idici. Her kimse ki düşman cevrinden elemde olsa, ziyâde 'el-Muntaḳīm' ism-i

47 Der-kenâr.

48 Metinde bu kelimedden sonra 've' bağlacı bulunmaktadır. 1. sat.

şerîfine meşğûl olup du‘â itdükde, ‘aduvvısın yâd ide, Hâk Te‘âlâ tîz zamânda in-tikâmın alıvire. Bu ism-i şerîfden ‘ârifüñ hişşesi oldur ki, cihâd-ı aşğar ve cihâd-ı ekbere kıyâm göstere. Ya‘nî kâfire ğazâ idüp nefsini ıslâh itmege çalışa.

El-‘Afuv (156), ya‘nî günâhdan tevbe idenlerüñ gönüllerin pâk idici. Bu ism-i şerîfden ‘ârifüñ hişşesi oldur ki, kâdir olduğı miqdâr yaramaz işlülerden ve sitem idicilerden ve eli altında olanlardan ‘afv ide. Er-Ra‘ûf (286), ya‘nî eyü sevici, güzel muhabbetlü. Her kimse ki ‘el-‘Afuv, er-Ra‘ûf’ ism-i şerîflerin dâ‘im vird idinse, eger günâhı deryâlar kadar olsa da, Hâk Te‘âlâ kereminden anuñ günâhın ‘afv ide. Bu ism-i şerîfden ‘ârifüñ hişşesi oldur ki, cümle cihân halkına şefkat ve ‘inâyetle nazar ide.

Mâliku’l-Mulk, ya‘nî mülk şâhibi ve mülk bağışlayıcı, ki dünyâ mülkini düş-manlara virdi ve âhiret mülkini dostları için hâzırlayup alıkodı. Her kimse ki fakîr-liğe mübtelâ olsa ‘Mâliku’l-Mulk’ ism-i şerîfine meşğûl ola, Hâk Te‘âlâ anı luţfın-dan ğanî vü mâldâr ide. Bu ism-i şerîfden ‘ârifüñ hişşesi oldur ki, dünyâ vü âhireti ol Hâzret’den isteye.

[11b] Zu’l-Celâli ve’l-İkrâm, ya‘nî bir uludur ki, büyüklük ve ululuk Anuñdur. Bu isimde şıfât-ı şübütî ve şıfât-ı selbîye işâret vardur. Bu ism-i şerîfden ‘ârifüñ hişşesi oldur ki, evveldeki hişşedür. El-Muqsiţ [209], ya‘nî Hâk üzre ‘adl idici. Her kim-senüñ ki ‘iyâli çok, / fakîrlik kôrkusına düşse ‘el-Muqsiţ’ ism-i şerîfine meşğûl olsa, Allâh Te‘âlâ luţfından anı ğanî ide. Bu ism-i şerîfden ‘ârifüñ hişşesi oldur ki, toĝrılığı kendüye hâl ide.

El-Câmi‘ [114], ya‘nî cümle halkı rûz-ı haşrda cem‘ idici. Her kimse ki, el-Câ-mi‘ ism-i şerîfine meşğûl olsa, gönli muhabbetu’llâh ile ülfet ide. Bu ism-i şerîfden ‘ârifüñ hişşesi oldur ki, eyü ‘amel ile âhiret için isti‘dâd tahşil ide.

El-Ġanî [1060], ya‘nî cümle halkdan ve her şeyden müstaĝnî ve bir şeye ihtiyâ-cı yok. El-Muĝnî [1100], ya‘nî her fakîri fikirsüz ve zaĝmetsüz ğanî idici. Her kimse ki ‘el-Ġanî, el-Muĝnî’ ism-i şerîflerine şabâhda ve aĝşamda vird idüp meşğûl olsa, luţf-ı Hâk’la her murâd ve maqşûdına vâşıl ola. Bu ism-i şerîfden ‘ârifüñ hişşesi oldur ki, ol Hâzret’den ĝayrıdan tama‘ın kese ve ol Hâzret’den ĝayrıñ, cümle fakîr; muhtâc bile.

El-Mâni‘ [161], ya‘nî her isteduğı kimesneye kazâ vü kâder hükmi ile ihsân u i‘tâ idici ve belâ virici. Her kimse borca mübtelâ olup edâsına kâdir olmasa ‘el-Mu‘tî, el-Mâni‘ ism-i şerîflerin vird idüp okuya, Hâk Te‘âlâ kendü luţfından borcı-nı edâ idüp anı ğanî ide. Bu iki ism-i şerîfden ‘ârifüñ hişşesi oldur ki, ‘atâ vü ihsânı ol Hâzret’den isteyüp belâda ol Hâzretde şıĝına.

Ez-Zâr [1001], ya'nî ziyânlar virici Oldur. En-Nâfi' [201], ya'nî fâ'ide virici Oldur, Andan gayrı fâ'ide virmeğe vârid⁴⁹ bir kes yokdur. Bir kimsenüñ bir dostı ya bir düşmanı olsa, düşman için 'ez-Zâr' ismine meşgûl ola, bi-izni'llâh düşman def' ola. Dostı için 'en-Nâfi'' ismine meşgûl ola, dostına nef' hâşıl ola. Bu iki ism-i şerîfden 'ârifüñ hişsesi oldur ki, nef' ve zarrı ol Hâzret'den bilüp esbâbdan yüz çevüre. Tâ ki Hâlılu'llâh 'aleyhi's- / selâm gibi âteşe düşse yanmaya ve Kelîmu'llâh 'aleyhi's-selâm gibi şuya batsa ğark olmaya.

[12a]

En-nûr [256], ya'nî cihâna zînet virüp gönüller açıcı. Bu ism-i şerîfden 'ârifüñ hişsesi oldur ki, ma'rifet nûrını ve gönül hâzır olmağ nûrını ol Hâzret'üñ tâ'atinde isteye. El-Hâdî [20], ya'nî toğrı ve yol gösterici. Her kimse ki 'en-Nûr, el-Hâdî' ism-i şerîflerin vird idinse, ğaybdan gönline bir kapu açılıp feyz-i Hâkğ'a mazhar ola. Bu ism-i şerîfden 'ârifüñ hişsesi oldur ki, 'ilm ü irşâd ile câhillere toğrı yol gösterüp anlaruñ yükini çeke.

El-Bedî' [86], ya'nî yire ve göge yiñi yiñi zînetler virici ve mü'minlerüñ gönüllerine yaqîn nûrı ile zînet virici. Bu ism-i şerîfden 'ârifüñ hişsesi oldur ki, cümle hüsn ü cemâli Hâzret'den bilüp; halkı mezâhir aňlayup halka müteveccih ola, 'azâbda qalmaya. El-Bâkî [113], ya'nî Anuñ varlığına fenâ yokdur. Her kimse ki seher vaqtinde 'el-Bedî', el-Bâkî' ism-i şerîflerine meşgûl olup eline üfürüp yüzine ve gözine sürse, 'irfân şâhibi olur. Bu ism-i şerîfden 'ârifüñ hişsesi oldur ki, ol Hâzret'i dost tutup gönli Andan ğayrıdan qaldura. Tâ ki Anuñla bâkî olup Andan ğayrıdan fânî ola.

El-Vâriş [707], ya'nî Oldur ki cümle halk mülklerin ve saltanatların Aña qorlar giderler. Her kimse ki güneş toğmazdan evvel yüz kerre 'el-Vâriş' ism-i şerîfine meşgûl olsa, Hâğ Te'âlâ anuñ cimini belâdan hıfz ide, vuqû'ından evvel def' ide. Bu ism-i şerîfden 'ârifüñ hişsesi oldur ki, bir şeyi kendü mülki bilmeyüp cümleyi kendü elinde 'ariyet bile. Er-Reşid [514], ya'nî Oldur ki toğrı yol gösterür. Ve Oldur ki toğrı ve dürüst taqdir ider. / Her kimse ki yol azsa ya emr-i dinde yañılsa, 'er-Reşid' ism-i şerîfine meşgûl olsa, Hâğ Te'âlâ kereminden aña reh-nümâ olup ikisine de toğrı yol göstere. Bu ism-i şerîfden 'ârifüñ hişsesi oldur ki, kendü toğrı yolda sâbit kadem olup yol azanları toğrı yola getüre.

[12b]

Eş-Şabûr [298], ya'nî ğünahkâr qullardan ğünâhı 'afv vü 'azâbı def' idici. Her kimseye ki bir muşibet yitişüp şabr itmeğe taqati olmasa, ol kimse biñ kerre 'eş-Şabûr' ism-i şerîfin okuya, Hâğ Te'âlâ luftından aña şabr, taqat ihsân ide. Bu ism-i

49 Metinde 'vardur' şeklinde yazılmıştır. 16. sat.

şerîfden ‘arîfûn hişşesi oldur ki, cümle işlerde şabr ide ve günahkârlara günâhlarına göre ‘ukûbet ve cezâ itmekde ‘acele itmeye. Ellezî “leyse ke-mislihi şey’un”⁵⁰, ya‘nî Oldur ki Aña beñzer hiç bir şey yokdur. Ve huve’s-Semî‘u’l-Başîr, ya‘nî Oldur ki âvâzları, bu cismânî kulaqsuz işidicidir. Ve her şeyi, bu cismânî gözsüz görücidür. Bu kelâmda ehl-i teşbihüñ ve ehl-i ta‘kilüñ i‘tikâd-ı bâtıllarını nefy vardur.

Tezyîlu’r-Risâle: Evliyâ‘u’llâhdan ‘abâdile, ismiyle müsemmâ olan sâlikîn beyânındadır ki, *İstîlâhât-ı Şüfiyye* şerhinde tercüme olunup bu mahalle şebt olundu. ‘Abâdile ol tecelliyât-ı esmâ’iyye şâhibleridür ki, kaçan Esmâ‘u’llâhdan bir ismüñ haqîkati ile mütehaqqıq olup ol ismüñ haqîkati olan şıfat-ile muttaşîf olsalar, hâşşaten ol isme ‘übüdiyyetle nisbet olunurlar. Kemâli ile ol ismüñ Rubûbiyyetin müşâhede idüp ol ismüñ anlara Rubûbiyyeti hâşşiyetinden Hâkq’a ‘übüdiyyetleri olduğı-içün meşelâ birine ‘Abdu’r-Raḥmân, birine ‘Abdu’l-Muṭî‘ dirler.

[13a] ‘Abdullâh, ol kuldur ki Hâk Te‘âlâ aña cümle esmâsı ile tecellî itmişdür. Pes ‘ibâdda andan maḳâmı yüksek ve şanı ‘âlî kimse / yokdur. İsm-i A‘zam ile mütehaqqıq olup şıfat-ı Hâkq’uñ cümlesiyle muttaşîf olduğı-içün... Anuñ-içün Hâzret-i Peyğamber şalla’llâhu ‘aleyhi ve sellem hâzretleri “ve ennehu [lem]mâ kâme ‘Abdu’llâhi yed‘ûhu”⁵¹ âyet-i kerîmesinde bu isimle tahşîş olundu. Pes bu ism-i haqîkat Hâzret-i Peyğamber şalla’llâhu ‘aleyhi ve sellem hâzretleriniñdür ve teba‘iyyet-i verese-i Peyğamber şalla’llâhu ‘aleyhi ve sellemden, aḳṭâbıñdur. Ve eger mecâzen ğayra ıtlâk olunursa, Esmâ-yı Allâh’dan her bir ism-i ‘eḥadiyyet [ü] vâḥidiyyet’ cemî‘ esmâyla muttaşîf olduğı-içün ıtlâk olunur.

‘Abdu’r-Raḥmân ol kuldur ki, er-Raḥman ismine mazḥardur. Ol kul cümle ‘âlemlere raḥmetdür, kâbiliyyeti isti‘dâdınca bir ferd anuñ raḥmetinden maḥrûm degüldür. ‘Abdu’r-Raḥîm ol kuldur ki, er-Raḥîm ismine mazḥardur. Bunuñ raḥmeti Allâh’dan ḳorḳup, müttekî ve sâlih olup Allâh andan râzî olduğı kimseye maḥşûşdur. Allâh Te‘âlâ ğazâb itdüğü kimseye, ‘Abdu’r-Raḥîm intiḳâm ider.

‘Abdu’l-Melik ol kimsedür ki, nefsine ve ğayra Allâh’uñ meşiyet ve emri ile taşarrufa mâlikdür. Bu kul Allâh ḳullarınıñ ğâyet şedîdidür, cümle maḥlûḳât üzre. ‘Abdu’l-Ḳuddûs ol kuldur ki, Allâh Te‘âlâ anı ihticâbdan pâk itmişdür. Pes anuñ ḳalbine Allâh’dan ğayrı, şığmaz. Ya‘nî ḳalbinde ğayruñ muḥabbeti fikri olmaz. Ol kimsedür ki, anuñ ḳalbine Hâk Te‘âlâ muḥabbeti şığmışdur. Hâk tarafından ḳalbi ğayrı ve ğayr muḥabbetinden maḥfûşdur. Hâkq’a maḥşûşdur. Nitekim, ḥadîs-i

50 “O’na benzer hiçbir şey yoktur”. (Şûrâ, 42/11.)

51 “Allah’ın kulu (Muhammed), O’na ibadet etmek için kalktığında”. (Cin, 72/19.)

ğudsîde Cenâb-ı Bârî buyurur ki: “Mâ vese’anî arđı ve lâ semâ’î ve lâkin vese’anî kalbu ‘abdiye’l-mu’min”. Ya’nî benim halk itdüğüm yir ü gök, benim muhabbetime tākāt getüremediler. Ve lâkin mü’min kulumuñ gönli muhabbetime tākāt getürdi vas’ide. / Vüs’at muhabbetden kinâyedür. Muhibbün fikri dâ’im maḥbûbı olmağın, ke-ennahu maḥbûb muhibbün kalbine şıgmış olur. Bir kimsenün ki kalbi Allâh muhabbetine tākāt getüre, ğayrıdan pāk olmuş olur. Zîrâ tecellî-i Hâk olduğda; ğayrı kalmaz, maḥv olur. Pes imdi quddüsün muhabbeti, maḥlûkâtdan kalb-i muqaddesden ğayra şıgmaz.

[13b]

‘Abdu’s-Selâm ol kimsedür ki, aña Allâh Te’âlâ ‘es-Selâm’ ismi ile tecellî idüp her naqş u âfet ü ‘aybdan sâlim itmişdür. ‘Abdu’l-Mu’min ol kimsedür ki, anı Allâh Te’âlâ ‘ikâb u belâdan emîn itmişdür ve halk daḥi anı kendü cânlarına ve mâllarına ve ırzlarına emîn itmişlerdür, i’timâd iderler.

‘Abdu’l-Muheymîn ol kimsedür ki, Hâk’uñ her şeye raķib ve şehîd olduğın müşâhede ider. Pes imdi aña maḥlûkâtdan kendü nefesine ve ğayra raķib olup her Hâk şâhibinün ḥaķķını edâ itmekle gözedür, ‘El-Muheymîn’ ismi mazharı olmağla. ‘Abdu’l-‘Azîz ol kimsedür anı, Hâk Te’âlâ tecellîsi ile mu’azzez itmişdür. Pes imdi aña maḥlûkâtdan bir ferd ğâlib olmaz, ol cümele ğâlib olur.

‘Abdu’l-Cebbâr ol kimsedür ki her şeyün şınığın bağlar, eksigini tamâm ider. Ya’nî her ḥâcetlünün ḥâcetin bitürür. Zîrâ ki Hâk Te’âlâ anuñ ḥâlini ḥayr idüp ḥâcetin bitürmişdür. Ve ‘el-Cebbâr’ ismi tecellîsiyle her şey üzre, ‘âlî ve ğâlib kılmışdur. ‘Abdu’l-Mutekebbir ol kimsedür ki, her tekebbürî fânî olmuşdur; Hâk Te’âlâ’ya tezellül itmekle. Ḥattâ kibriyâ’u’llâh anuñ kibriyâsı yirine ka’im olmuşdur. Pes kibriyâ-yı Hâk’la mâ-sivâ üzre tekebbür ider. Pes ol Ḥazretten ğayra tezellül idüp yalvarmaz.

‘Abdu’l-Ḥâlîk ol kimsedür ki, her şeyi Hâk Te’âlâ murâdı üzre ider. Hâk Te’âlâ ‘el-Ḥâlîk / ve ‘el-Ḷadîr’ şıfatı ile tecellî itmekle anuñ işleri taķdır-i İlâhiye muvâfiķ olur.

[14a]

‘Abdu’l-Bârî ol kimsedür ki, anuñ işi naķâyız ve ihtilâfdan müberrâdur. Zîrâ Hâk Te’âlâ aña ‘el-Bârî’ ismi ile tecellî itmişdür. Pes her işi ‘el-Bârî’ ismine münâsib, birbirine beñzer, tefâvütten ırâķ ider. Nitekim Allâh Te’âlâ *Ḷur’ân-ı ‘Azîm*’de “mâ terâ fî-ḥalki’r-Raḥmâni min tefâvüt”⁵² buyurur. Ya’nî Raḥmân Ḥudâ’nuñ yaradışında tefâvüt göremezsın, buyurur. ‘Bârî’ ismi taḥtında olan esmâdandır. Pes ‘el-Bârî’ ismi mazharı olan kesün işinde tefâvüt olmaz.

‘Abdu’l-Muşavvir ol kimsedür ki, Hakk’a muṭābık olup Hakk’uñ taṣvîrine muvāfık olandan ğayrı taṣavvur itmez ve taṣvîr itmez. Zîrâ anuñ taṣvîri Hudâ’nuñ taṣvîrinden şādır olur ki, ‘el-Muşavvir’ ismi mazharıdır. ‘Abdu’l-Ġaffâr ol kimsedür ki, her kendüye cināyet idenlerüñ cināyetin ‘afv idüp ve kendü setrini istediği suçları ğayrıdan setr ider. Zîrâ Allāh anuñ günāhlarını setr idüp ‘afv itmişdür, ğaffāriyeti ile tecellî itmekle. Pes Allāh Te‘ālā, anuñla tecellî mu‘āmele itdiyse o da ‘Abdu’llāh ile öyle mu‘āmele ider.

[14b] ‘Abdu’l-Ķahhâr ol kimsedür ki, Allāh Te‘ālā te’yîdi ile anı kuvā-yı nefsinı kahr itmege muvaffak itmişdür. Zîrâ ‘el-Ķahhâr’ ismi ile tecellî itmişdür. Pes kendüye ‘adāvet ideni kahr ider. Ve her huşūmet ideni şıyar. Ġayra hükmi te’sîr ider, ğayruñ hükmi aña te’sîr itmez. ‘Abdu’l-Vehhâb ol kimsedür ki, Allāhu Te‘ālā aña el-Cevād ismi ile tecellî itmişdür. Pes lāyık olan kese lāyık oldu(ğı)⁵³ vech üzre lāyıkını ‘bilā ğaraż ve lā ‘ivaż’ bağışlar. Allāh ‘ināyetine ehl ü lāyık / [olana] imdād ider. Zîrâ Allāh’uñ cūdı vāsıtası ve mazharıdır.

‘Abdu’r-Rezzāk ol kimsedür ki, Hakk Te‘ālā aña çok rızk virmişdür ve ol ‘ibādu’llāha iṣār ider. Ve Hakk Te‘ālā başını irāde itdüğü kimse’e baş ider. Ya’nî şehā idüp kendü nefsinı halkı terciḥ ider. Zîrâ Allāh Te‘ālā aña bereket virmişdür. Pes bereket ve hayr olan işi eyler. ‘Abdu’l-Fettāḥ ol kimsedür ki, Allāh Te‘ālā aña esrār-ı mefātiḥ ‘ilmi virmişdür cümle envā’ı ile. Pes anuñla huşūmetleri ve bağılu olan işleri ve güç işleri ve tarlıkları fetḥ ider ve anuñla rahmet fütūḥātı ve ni‘metden imsāk olunanları gönderür.

‘Abdu’l-‘Alīm ol kimsedür ki, Allāh Te‘ālā aña ‘ilm-i ledünni’i keşf-i ta‘līm itmişdür, te‘emmül ve tefekkürsüz. Belki mücerred fıtratı, şafāsı ve nūr-ı qudsî te’yîdi ile... ‘Abdu’l-Ķābız ol kimsedür ki, anı Allāh Te‘ālā kendüye kabbz itmişdür. Pes Allāh Te‘ālā’nuñ ḥikmet ü ‘ilm ü ‘adlinde işlemek lāyık olmayup ‘ibāda kabbz lāyık olmayan şeylerden Allāh Te‘ālā kendü nefsinı ve ğayra kabbız ve ‘ibāda yaramayan şeylerden ‘ibādda ‘āciz kılmışdur. Bu kimsenüñ kabbızı ile ‘ibād munḥabız olurlar. ‘Abdu’l-Bāsiṭ ol kimsedür ki, Allāh Te‘ālā anı halk içre baş itmişdür. Pes Allāh Te‘ālā’nuñ izniyle Allāh’uñ emrine muvāfık, halka münbasıṭ olup sevinecekleri şeyleri mālından ve nefsinde gönderür.

‘Abdu’l-Hāfız ol kimsedür ki, her şeyden Allāh’a tezellül idüp kendü nefsinı alçağ bilür. Her şeyde ḥikmet-i Hakk’ı gördüğü-içün. ‘Abdu’r-Rāfi‘ ol kimsedür ki, her şey üzre tereffu‘ idüp büyüklenür. Ol şeye ğayr ve süy-ı nazarı ile bağıduğı-çün

kendünün / nefsini refi' u'd-derecât olan Hâk'la kâ'im 'er-Râfi' ismine mazhar görmekle refi' ve 'âlî görür. Gâhî olur ki 'Abdu'l-Hâfız ol kimseye ıtlâk olunur ki, her şey 'adem-i maḥz ve 'adem-i ḥaḳîkî olduğu-içün alçaḳ göre. Ve 'Abdu'r-Râfi' ol kimseye ıtlâk olunur ki her şeyi 'âlî göre, anda hikmet-i Hâk'ı müşâhede itdüğü-çün.

[15a]

'Abdu'l-Mu'iz ol kimsedür ki, aña 'el-Mu'iz' ismi ile tecellî itmişdür. Pes evliyâ'u'llâhtan Allâh Te'âlâ 'izzeti ile i'zâz itdüğü kimseleri i'zâz ider. 'Abdu'l-Muzil ol kimsedür ki, şıfat-ı izlâli mazharıdır. Pes a'dâ'u'llâhdan Allâh Te'âlâ izlâl itdüğü kimse'e kılllet-i Hâk'la izlâl ider. Mazhar-ı ism-i 'el-Muzil'dür.

'Abdu's-Semî' ve 'Abdu'l-Başar, ol kimsedür ki aña Allâh Te'âlâ 'es-Semî', el-Başîr' isimleriyle tecellî idüp semî' ve başîr-i Hâk'la muttaşîf olmuşdur. Nitekim ḥadîs-i ḳudsîdür ki "...mâ⁵⁴ yezâlu 'abd[i] yeteḳarrebü ileyye bi'n-nevâfilî ḥattâ... kuntu sem'ahu'l-lezî yesma'u bihi⁵⁵ ve başarahu'l-lezî yubşîru bihi... bî yesma' ve bî yabşîr"⁵⁶. Ya'nî ḳul 'ibâdet-i nevâfil ile baña taḳarrübden ḥâlî olmaz. Ḥattâ ben işitdüğü ḳulaḳ olurum. Ya'nî benim ḳudretlerim görür, ḡayrı görmez. Pes benimle işidür ve benim ile görür. Ya'nî benim irâdetim ile emrim işidür ve benim irâdetimle ḳudretlerim müşâhede ider. Pes 'Abdu's-Semî' ve 'Abdu'l-Başîr eşyâyi⁵⁷ sem'-i Hâk'la işidür ve başar-ı Hâk'la görür. Ya'nî Allâh'ın emrini işidür ve Allâh'ın ḳudretlerini müşâhede ider.

'Abdu'l-Hâkem ol kimsedür ki, Allâh'ın 'ibâdı üzre Allâh'ın ḥükmî ile ḥükm ider. 'Abdu'l-'Adl ol kimsedür ki, ḥalk ortasında 'adl ider. Zîrâ ki Allâh'ın 'adli mazharıdır. 'Adli bilmeyenler zann itdüğü gibi berâber itmek degüldür. Belki her ḥaḳ şâhibinün istihḳâkı / ḥasebince ḥaḳḳını kendüye işâldür.

[15b]

'Abdu'l-Laṭîf, ol kimsedür ki 'ibâdu'llâha luṭf ide, idrâki laṭîf olmaḳla luṭf yirin bilüp ḳulûbe ve bevâṭına muṭṭalî olup Hâk'ın 'ibâdına luṭfinuñ vâsıtası olur. Anlar buña müṭṭalî olmazlar. Bu kimse 'el-Laṭîf' ismi tecellîsi ile laṭîf olmaḳla gözlerden gizlü olan velîdür.

54 Metinde 'lâ' şeklinde yazılmıştır. 10. sat.

55 Metinde 'bihi yesma'u' şeklinde yazılmıştır. 11. sat.

56 Ebû Hureyre'den rivayet edilen hadisın tamamı şöyledir: "Her kim (ihlâs ile bana kulluk eden) bir dostuma düşmanlık ederse, ben de ona karşı harb ilân ederim. Kulum kendisine farz kıldığım şeylerden, bence daha sevimli herhangi bir şeyle bana yakınlık kazanamaz. Kulum bana (farzlara ilâveten işlediği) nâfile ibadetlerle durmadan yaklaşır, nihayet ben onu severim. Kulumu sevince de (âdetâ) ben onun işiten kulağı, gören gözü, tutan eli ve yürüyen ayağı olurum. Benden her ne isterse, onu mutlaka veririm; bana sığınırsa, onu korurum". (Buhârî, Rikâk, 38.)

57 Metinde 'eşyâni' şeklinde yazılmıştır. 15. sat.

‘Abdu’l-Ḥabîr ol kimsedür ki, Ḥaḫ Te‘ālā anı eşyāya zuhûrından evvel ve sonra olan ‘ilmine müṭṭalî‘ itmişdür. ‘Abdu’l-Ḥalîm ol kimsedür, kendüye kemlik idene ‘uḫûbet itmege ‘acele itmez. Ḥilm ider ve kendüye cefâ idenüñ cefâsına taḥammül ider. Ve süfehānuñ sefâhetine taḥammül ve kemlik yirine eyülük ider.

‘Abdu’l-‘Azîm ol kimsedür ki, Allāh Te‘ālā aña ‘azameti ile tecellî itmişdür. Pes Allāh’a ‘ibâdet-i tezellül ile tezellül ider. Zîrâ ki anı ‘azîm iden Allāh’dur. Pes Allāh Te‘ālā anı ḥalk gözinde ‘azîm idüp ḥalk ortasında nāmını ‘âlî ider. Ḥalk da anı ta‘zîm ve tevfir iderler. Zâhirinde Ḥudâ tarafından iḥsân olunan âşâr-ı ‘azîmet zâhir olduğı-içün. ‘Abdu’l-Ġafûr ol kimsedür ki, ‘el-Ġafûr’ ismi mazharıdır. Şuçları bağışlamakda ve örtmekde ‘Abdu’l-Ġaffâr’dan ziyâdedür. Zîrâ ‘Abdu’l-Ġafûr dâ’im ğufrân idicidür.

[16a] ‘Abdu’l-Ġaffâr ekşeriyyâ ğufrân idicidür. Ya’nî ‘Abdu’l-Ġafûr her suçı örter, bağışlar; ‘Abdu’l-Ġaffâr suçlarıñ çoğını örter, bağışlar. ‘Abdu’ş-Şekûr ol kimsedür ki, dâ’imâ şükr üzerinedür. Zîrâ ni‘meti Allāh’dan görür, ğayrıdan görmez. Ve her şeyi Allāh’dan ni‘met görür. Eger belâ ve ni‘met şüretinde ise de... Zîrâ ki anuñ bātınında olan ni‘met ve luḫfi görür. Nitekim Ḥazret-i ‘Alî kerreme’llāhu vechehu buyururlar ki “subḥâne men iştedit ni‘metuhu li-‘adâ’e fî şüreti raḥmetihi ve subḥâne men etbe‘at raḥmetuhû li-evliyâ’i fî- / şiddeti ni‘metihi”. Ya’nî tesbîḥ ve taḫdîs iderüm; Ol ḳâdir Ḥudâ’yı, ki Anuñ ni‘met ve ‘azâbı raḥmeti şüretinde a‘dâ-sına müştet ve güç olmuşdur. Ve tesbîḥ ü tenzîh iderüm, ol laṭîf Ḥudâ’yı ki; Anuñ ni‘met ve ‘azâbı şiddetinde evliyâsına raḥmeti müttesi⁵⁸ yol olmuşdur.

‘Abdu’l-‘Alî ol kimsedür ki, aḳrânı üzre ḳadri ‘âlîdür ve ‘âlî olmaḫ talebinde himmeti iḥvânı himmetlerinden ‘âlî olup her ‘âlî mertebeye vâşıl ve her fazîlete nâ’îl olmuşdur. ‘Abdu’l-Kebîr ol kimsedür ki, (kibriyâ-yı Ḥaḫ’la ḥalk üzre fazl u kemâlde tekebbür ider. ‘Abdu’l-Ḥafîz ol kimsedür ki)⁵⁹ Allāh Te‘ālā anı işlerinde ve sözlerinde ve ḥâllerinde ve zâhir ve bātında olan aḥvâlinde her yaramaz olandan ḥıfz itmişdür. El-Ḥafîz ismi tecellîsi ile ḥattâ kendü ile oturup ve muşâḥabet idenlere sirâyet ider. Nitekim Ebû Süleymân Dârânî’den ḥikâyet olunur ki; otuz yıl ḳadar kendü ḥâtırına ve yanında oturanlar ḥâtırlarına -mādām ki yanında oturur- ḥiç yaramaz ḥâtırı ve fikir gelmemiş. ‘Abdu’l-Muḳîd ol kimsedür ki, anı Ḥaḫ Te‘ālā muḫtâcuñ ḥâcetine ve ḳadr u vaḳtine müṭṭalî‘ idüp ol işi ‘ilmine göre artık ve eksik degül, vaḳtinden muḳaddem ve mu’ahḫar degül, tamâm vaḳtinde bitürmege muvaffaḫ itmişdür.

58 Metinde bu kelimedden sonra ‘ve’ bağlacı bulunmaktadır. 3. sat.

59 Der-kenâr.

‘Abdu’l-Hasîb ol kimsedür ki, Hağ Te‘âlâ anı kendü nefsiñe hasîb itmişdür. Hattâ enfâsını bile hesâb ider. Hağkını virmek-içün ve her kendüye tâbi‘ olana da hisbet ve nezâret ider. ‘Abdu’l-Celîl ol kimsedür ki, aña Hağ Te‘âlâ kendü celâlî ile tecellî idüp anı celîl itmişdür. Anuñ-içün her anı gören celâlet-i kudretten heybet alup kalbine anuñ heybeti düşer. ‘Abdu’l-Kerîm ol kimsedür ki, Allâh Te‘âlâ keremi ile tecellî idüp ‘el-Kerîm’ ismi vechini müşâhede itmekle muğtezâ-yı kerem üzre hağkât-i ‘ubûdiyyet ile mütehağkık olmışdur ki, kerem miğdârını bilüp / andan ta‘addî ve tecâvüz itmemek iğtizâ ider. Pes ‘Abdu’l-Kerîm bilür ki, kuluñ mülki olmaz. Pes kendüye nisbet olunan şeyleri, kerem-i Hudâ ile Hudâ’nuñ kullarına bağş ve i‘tâ ider ki, Mevlâ keremi istediği kuluñı mülkine muhtağ ider ve yine her kimde bir günâh görse kerem idüp setr ider. Ve yine her kim aña cefâ itse, ‘afv idüp eyü ve güzel işler ve hüylar ile aña ihsân ider. Muhaşşal Hudâ’nuñ keremi yanında cümle kullarun günâhını⁶⁰ bir vezn miğdarı görmez ve Hudâ’nuñ keremi, gağabında cümle ni‘metler[d]e bir kadr u kıymet görmez. Pes cümle halkuñ kerîmi olur. Keremi, kendüye tecellî iden Hudâ kereminden olduğı-içün. Hazret-i ‘Ömer razîya’llâhu ‘anh “mâ garrake bi-Rabbike’l-Kerîm”⁶¹ âyet-i kerîmesin işitdükde “kerremeke yâ Rab!” didi. Şeyh İbnu’l-‘Arabî, bu; telkîn ve hüccet bâbindandır, dir. Ya‘nî Allâh Te‘âlâ, ‘seni kerîm Rabb’ine ne şey mağrûr itdi’, dimekle ‘kerremeke’ dimekligi öğrenmiş oldu. Anuñ-içün “kerremeke yâ Rab!” didi.

[16b]

‘Abdu’l-Cevâd ism-i cûd mazharıdır. Hudâ’nuñ ‘ibâdına cûdı vâsıtasıdır. Pes halkda andan seğî kimse olmaz. Niçe seğî olmasun ki, mağbûbına kendü nefsi ile seğâ idüp ve kalbi, mağbûbından gayra ta‘alluğ itmez. ‘Abdu’l-Rağîb ol kimsedür ki, rağîbi olan Hudâ’yı idrâk cihetinden kendüye nefsinden yağîn görür. ‘er-Rağîb’ ismi tecellîsiyle pes hudûdu’llâhdan bir kimsede tecâvüz itmez, kendü nefsi ve aşhâbı hağkında. Zîrâ anları Allâh Te‘âlâ ihsân itediği hâl ile gözedür.

‘Abdu’l-Mucîb ol kimsedür ki, Allâh Te‘âlâ “ecîbû dâ‘iye’llâhî”⁶² didüğünü işitdükde, da‘vet-i İllâhiye icâbet idüp Hudâ’ya muṭî‘ oldu. Allâh Te‘âlâ daği anuñ du‘âsın kabûl idüp ‘el-Mucîb’ ismi ile tecellî itdi. Pes ‘ibâdu’llâhdan her kimse ki bir hâcet içün anı / da‘vet itse, icâbet ider. Zîrâ üzerine Allâh “ve izâ se‘eleke ‘ibâdî ‘annî fe-innî qarîbun ucîbu da‘vete’d-dâ‘î izâ de‘âni fe’l-yestecîbû lî”⁶³ kavl-i şerîfnde

[17a]

60 Metinde ‘günâhına’ şeklinde yazılmıştır. 5. sat.

61 “Ne mağrur etti seni o kerîm Rabb’ine?”. (İnfîât, 82/6.)

62 “Allah’ın davetçisine uyun”. (Ahkâf, 46/31.)

63 “Ve şayet kullarım sana benden sual ettilerse muhakkak ki ben çok yakınımdır, bana dua edince duacının duasına icabet ederim”. (Bakara, 2/186.)

isticābesin icāb itdüğü kabildendir. Zîrâ Allāh Te‘ālā “ve’l-yu’minū bi”⁶⁴ kavli-i şerīfindeki imān-ı şuhūdî-i lāzıbı kurb u tevḥîd hükmünce anlaruñ da‘vetin Ḥudā’nuñ da‘veti görür.

‘Abdu’l-Vāsī‘ ol kimsedür ki, her şeye kuvvet ve kudret cihetinden vüs‘ati vardır. Ğayruñ aña vüs‘atı yokdur ve anuñ cemī‘ merātibe ihātası vardır. Pes bu, müsteḥak gördükde luṭf u fazlından ‘atā ider. ‘Abdu’l-Ḥakīm ol kimsedür ki, Allāh Te‘ālā aña eşyāda hikmeti yirlerini göstermişdür ve sözi toğrı söyleyüp işi eyü işlemediği muvaffak itmişdür. Pes eger bir ḥalel görse anı tamām ider. Ve bir fesād görse anı işlāḥ ider.

‘Abdu’l-Vedūd ol kimsedür ki, Ḥudā’ya ve evliyā-yı Ḥudā’ya muḥabbeti kāmil olmuşdur. Pes Allāh Te‘ālā anı sevüp cemī‘ ḥalka anuñ muḥabbetin ilkā itmişdür. Pes ins ü cin cāhillerinden ğayrı, cümle maḥlūkāt anı sever. Ḥazret-i Peyğamber şalla’llāhu ‘aleyhi ve sellem buyurur ki: “*Kaçan Allāh Te‘ālā bir kulu severse Cibril’i çağırur. Ben fülāni severüm dir. Pes Cibril anı sever; soñra gökde çağırur, dir ki; Allāh Te‘ālā fülāni severse*⁶⁵ pes anı gök halkı sever. Andan-soñra anuñ-içün yirde kabül kılinur”. Ya‘nī yir halkı anı kabül idüp severler.

‘Abdu’l-Mecīd ol kimsedür ki, Allāh Te‘ālā anı aḥlākınuñ ve şifātınuñ kemāli ile ve aḥlāk[-]ı İlāhī ile, taḥaḥkuḳı ile ḥalk ortasında ulu itmişdür. Pes ḥalkı ve fazl u iḥsānı sebebi ile ulular.

[17b] ‘Abdu’l-Bā‘iş ol kimsedür ki, Allāh Te‘ālā anuñ ḳalbini cünün-ı ḥaḳīkiyye ile iḥyā idüp diriltmişdür. İrādetiyle nefis şifātlarından ve şehvetlerinden ve hevālarından / öldükden-soñra. Ve ‘el-Bā‘iş’ ismi mazḥarı kılmışdur. Pes ol-daḥi cehl ile ölenleri ‘ilm ile dirildür ve ḥaḳ mezheb üzre ba‘ş ider. Ya‘nī ḥaḳ mezhebe girmesine sebep olur.

‘Abdu’ş-Şehīd ol kimsedür ki, Ḥaḳ Te‘ālā her şeyde şehīd ve ‘ālem-i müşāhede ider. Kendü nefsinde ve ğayrīde bu müşāhedeyi ider. ‘Abdu’l-Ḥaḳ ol kimsedür ki, Allāh Te‘ālā aña ‘el-Ḥaḳ’ ismi ile tecellī idüp anı; işlerinde ve sözlerinde ve sâ‘ir aḥvālinde bāṭıldan şaḳlamışdur. Pes her şeyde Ḥaḳḳ’ı görür. Zîrâ Ḥaḳ kendü Zāt’ı ile vācib ü ḳā‘im ve şābitdür. Seviy ile müsem mā olan, zātı ile bāṭıl ve zā’ildür. Ḥaḳ ile şābitdür. Pes şüret-i bāṭılda ḥaḳḳı ḥaḳ, bāṭılı bāṭıl görür.

‘Abdu’l-Vekīl ol kimsedür ki, maḥbūblar esbāba nisbet itdükleri cümle işleri esbāb şüretinde fā‘il-i Ḥudā idügin görür. Pes esbābı ta‘ṭil idüp, cümle umūr ve

64 “Bana inansınlar”. (Bakara, 2/186.)

65 Metinde ‘seversek’ şeklinde yazılmış. 14. sat.

meşâlihi Allâh'a ısmarlayup Allâh'uñ vekîl olduğına râzî olur. 'Abdu'l-Ķavî ol kimsedür ki; Allâh'un kuvvetiyle Şeytân kahrına, Şeytân 'askeri kahrına kuvâ-yı nefsâ-niyyedür. Ğazab ve şehvet ve hevâ-yı nefis ve ĥubb-ı māl u cāh ve ĥubb-ı dünyâ gibi ve ins ü cin ve şeytânları -ki 'adü 'avanlardur- anlaruñ kahrına ĳavî ve ĳâdir olur. Pes maĥlûĳâtdan kendüye ĥuşümet ve muĳâvemmet idenleri ĳahr idüp cümlesine ĳâlib olur.

'Abdu'l-Metîn ol kimsedür ki, dîninde ĳavî olup iĳvâ itmek esbâb[ın]dan müte'essir olmayup, Ĥaĳ Te'âlâ re'yin esbâba mülâyemet göstermeye şedîd ü metîn olmaĳın. Pes 'Abdu'l-Ķavî her şeyde mü'essirdür, 'Abdu'l-Metîn ĥiĳbir şeyden müte'essir olmayandır.

'Abdu'l-Velî ol kimsedür ki, şâlihîn ü mü'minînden Allâh Te'âlâ anı tevelli idüp kendüye dost itmişdür ki, / Allâh Te'âlâ “ve huve yetevelle's-şâlihîn”⁶⁶ ya'nî “*Allâh Te'âlâ şâlihleri dost idinür*” diyü buyurur ve yine “Allâhu veliyyu'l-lezîne âmenü”⁶⁷ ya'nî “*Allâh Te'âlâ mü'minlerüñ dostıdur*” diyü buyurur. Pes ol da⁶⁸; Allâh'un evliyâsını, şâlihîn, mü'minînden Allâh dostluĳı ile dost idinür. 'Abdu'l-Mubdî ol kimsedür ki Allâh Te'âlâ anı bidâyet-i ĥalka müttali' itmişdür. Pes ĥalk emr-i evvelin müşâhede ider. Pes izn-i Ĥudâ ile ĥayrâtdan niĳe şey ibdâ ve izĥâr ider.

'Abdu'l-Ĥamîd ol kimsedür ki, Ĥaĳ aña evşâf-ı ĥamîdesiyle tecellî itmişdür. Anuñ-içün ĥalk aña ĥamd ider, ol Ĥaĳ'dan ĳayra ĥamd itmez. 'Abdu'l-Mu'id ol kimsedür ki, Allâh Te'âlâ anı cümle ĥalka ve emr-i i'âdesine müttali' ĳılmışdur. İzn-i Ĥaĳ'la i'âdesi vâcib olan şeyi i'âde ider ve 'âĳibet-i me'âdını aĥsen-i vech üzre müşâhede ider. 'Abdu'l-Muĥyî ol kimsedür ki, Ĥaĳ Te'âlâ aña 'el-Muĥyî ismi ile tecellî idüp ihyâ-yı mevtâ⁶⁹ ĳudretiyle ĳalbini ihyâ itmişdür. Ĥazret-i 'İsâ 'aleyhi's-selâm gibi.

'Abdu'l-Mumît ol kimsedür ki, Allâh Te'âlâ anuñ nefsinin ve hevâsını; ĳazab ve şehvetini öldürmişdür. Pes ĳalbi dirilüp 'aĳlı nûrlanur. Ĥayât-ı Ĥaĳ ve nûr-ı Ĥaĳ ile ĳattâ ĳayra te'sîr ider. Ya'nî Allâh Te'âlâ aña tecellî itdüĳi şıfatdan müte'essir o(lmaĳla)⁷⁰ ĳayruñ nefsiñ ĳuvâsını himmetiyle öldürür. 'Abdu'l-Ĥay ol kimsedür ki, Ĥaĳ Te'âlâ aña ĳayât-ı sermediyye ile tecellî idüp evvelde ĳayât-ı ebediyye ile ĳay olmuşdur.

66 Araf, 7/196.

67 Bakara, 2/257.

68 Metinde 'evvelde' şeklinde yazılmış. 3. sat.

69 Metinde 'mevtiye' şeklinde yazılmıştır. 11. sat.

70 Der-kenâr.

[18b] ‘Abdu’l-Ḳayyūm ol kimsedür ki, eşyānuñ Ḥaḳ’la kıyāmını müşāhede idüp Ḥaḳ aña ḳayyūmiyyetle tecellī itmişdür. Evvelde ḥalkuñ maşlahatlarıyla ḳā’im, Ḥaḳḳ-i-le ḳayyim, ḥalkda; Ḥaḳḳ’uñ emirlerini Ḥaḳḳ’uñ ḳayyūmiyyetiyle muḳīm. Ḥalkuñ ḥayāt ve ma’işet ve sâ’ir maşlahatlarında / Ḥaḳḳ’uñ ḳayyūmiyyetiyle ḥalka imdād idici olmuşdur.

‘Abdu’l-Vācid ol kimsedür ki, Ḥaḳ Te’ālā anı ‘ayn-ı cem’-i eḥadiyyetde vücūd ile taḥşiş itmekle vücūd-ı aḥadi bulup vācid-i mūcidi bulmaḳla ḡayrıdan müstaḡnī olmuşdur. Zīrā Ḥaḳḳ’a fā’iz olan, cümleye fā’iz olur. Pes bir şey daḡi istemez. Zīrā bir şey eksigi ḳalmaz. ‘Abdu’l-Mācid ol kimsedür ki, Ḥaḳ Te’ālā anı evşāfiyla müşerref idüp ve mecd ü şerefden müste’ad olup taḥammüline ṭāḳatı ḳadar ‘aṭā itmişdür. ‘Abdu’l-Mecīd gibi, ‘Abdu’l-Vāḥīd ol kimsedür ki, Ḥaḳ Te’ālā anı Ḥazret-i Vāḥīdiyyete yitişdürüp ve aña cemī’ esmā-yı İlähiyyeyi eḥadiyyetini keşf it[dür]mişdür. Pes idrāk itdügin Esmā-yı Ḥaḳ-ile idrāk ider ve işledügi işi Esmā-yı Ḥaḳ’la işler ve Esmā-i Ḥusnā ve huve[yi] müşāhedehe ider. ‘Abdu’l-Eḥad ol kimsedür ki, anuñ-i-çün ḳuṭbiyyet-i kübrā ve eḥadiyyet-i ūlā ile kıyām olan şāhibu’z-zamān ve ‘mirşadu’l-vaḳti ve’l-evān’dur.

‘Abdu’ş-Şamed ol kimsedür ki, maḫzar-ı şamediyet olup def’-i beliyyāt ve nā’ibāt ve işāl ve imdād-ı ḥayrāt için aña mürāca’at olunur. Ve ref’-i ‘azāb için Allāh anuñla istişfā’ olunur ve a’ṭā-yı şevāb için andan istimdād olunur. Ol kimse; Allāh’a, ‘āleme rubūbiyyetinde nazarı, muḫayyeldür.

[19a] ‘Abdu’l-Ḳādir ol kimsedür ki, ‘el-Ḳādir’ ismi tecellisiyle maḳdūrātta Allāh’uñ ḳudretini müşāhede ider. Pes anuñla baḫş-ı İlähī zuhūr iden yed-i ḳudret şüretidür. Aña bir şey mümteni’ olmaz. Ve her şeyde yed-i İlähī mü’essir olduğunu müşāhede idüp dā’imā ma’dümāta vücūd mededi işālini ve ma’dümāt kendü zātlarıyla ma’düm idüklerin müşāhede idüp kendü nefsinı zātıyla ma’düm görür. Cümle eşyāda ḳudret-i İlähī ile kendü mü’essir iken ‘Abdu’l-Muḳtedir daḡi ‘Abdu’l-Ḳādir gibidür. İcād ve icād ḫālını müşāhede / itdügi için.

‘Abdu’l-Muḳaddem ol kimsedür ki, Ḥaḳ Te’ālā anı taḳdīm idüp şaff-ı evvel ehlinden ḳılmışdur. El-Muḳaddem ismi tecellisi ile pes her taḳdīme müsteḫaḳ olan kimseyi ve her işi taḳdīm ider. ‘Abdu’l-Mu’ahḫir ol kimsedür ki, tuḡyān idüp ḥudū’llāhda taḳşir ya tecāvüz iden kimseler ki işinden Allāh anı te’ḫir itmişdür, El-Mu’ahḫar ismi ile. Pes evvelde her günahkār ve ṭāḡī olanı te’ḫir idüp ḥaddine getürür; ta’addī ve tuḡyāndan men’ ider ve yine işlerden te’ḫiri vācib olanları te’ḫir ider. Gāḫ olur Allāh Te’ālā ba’zı ḳavme ‘Abdu’l-Muḳaddem ve ‘Abdu’l-Muḡnī[i] cem’ ider.

‘Abdu’l-Evvel ol kimsedür ki, her şey üzre Hakk’uñ evveliyyet ve ezeliyyetini müşâhede itmişdür, bu ‘ism-i Evvel’ ile taḥakkuk sebebi ile. Pes tã‘ata müsaba‘at ve ḥayrâta müsara‘at üzre cümleden evveldür ve ezeliyyetiyle taḥakkuk sebebi ile ḥalîfe ile ḳalanlardan da evveldür. ‘Abdu’l-Âḥir ol kimsedür ki, ḥalkuñ fenâsından soñra Hakk Te‘âlâ’nuñ beḳâsını ve âḥiriyyetini müşâhede idüp “kullu men ‘aleyhâ fân ve yebḳâ vechu Rabbike zu’l-celâli ve’l-ikrâm”⁷¹ ma‘nâsıyla müteḥakkıḳ olmuşdur. Üzerine vech-i bâḳî şems toḒmaḳla beḳâ-yı Hakk’la bâḳî olup liḳâ-yı Hudâ ile fenâdan emîn olmuşdur. Gâh olur ki ba‘zı evliyâ ‘Abdu’l-Evvel ve ‘Abdu’l-Âḥir olmaḒıñ ma‘an ikisi ile muttaşif olur.

‘Abdu’z-Zâhir ol kimsedür ki, tã‘at u ḥayrâtle zâhir olmuşdur. Allâh Te‘âlâ aña ‘ez-Zâhir’ ismi sırrından keşf idüp Hakk’uñ zâhir idüḒi[ni] bilüp Hakk’un zâhir şeyi ile muttaşif olmuşdur. Pes ḥalkı kemâlât-ı zâhiriyye ve kendülerin anuñla tezyîn itmege da‘vet ider. Ve teşbîhi tenzîh üzre tercîḥ ider. Nitekim Ḥazret-i Mûsâ ‘aleyhi’s-selâm öyle idi Yehûda / cinân ve melâz-ı cismâniyye va‘d itdi ve nûrını altun-ile yazup ḥacmini büyük etmeḒle ta‘zîm itdi.

[19b]

‘Abdu’l-Bâḫın ol kimsedür ki mu‘âmelât-ı ḳalbiyyede mübâlaḒa idüp Allâh ile, ihlâş-ile mu‘âmele itmeḒin Allâh Te‘âlâ sırrını pâḳ ve ‘el-Bâḫın’ ismi ile tecellî idüp, rûḫâniyyeti gâlib olup, bevâḫın-ı aḫvâline muḫtâlî olup muḒayyibâtdan ḥaber virür. Pes ḥalkı kemâlât-ı ma‘neviyye ve sırlarını taḫîr ü pâḳ itmege da‘vet ider ve tenzîhi teşbîh üzre tercîḥ ider. Nitekim Ḥazret-i ‘İsâ ‘aleyhi’s-selâm semâvât ve rûḫâniyyât ve ‘âlem-i Ḓayba da‘vet idüp ḥalvet ve i‘tizâl ile ve mülebbesde taḳaşşe‘e-ile emr itdi.

‘Abdu’l-Vâlî ol kimsedür ki, aña Hakk Te‘âlâ ‘el-Vâlî’ ismi ile tecellî itmeḒle ḥalka vâlî itmişdür. Pes kendü nefsine ve Ḓayra siyâset-i İlâhiyye ile velâyet ve ḥukûmet ider. Hakk’uñ ‘ibâdetde Hakk’uñ ‘adlini iḳâmet ve ḥalkı ḥayra da‘vet idüp ma‘rûf-ile emr ve münkerden nehy ider. Hakk Te‘âlâ daḫi aña ikrâm idüp ‘arş gölgesinde gölgeleyen yidi kimselerden itmişdür. Evvel yidi kimselerden biri yiryüzinde zıllu’llâh olan sultân-ı ‘âdildür. Anuñ mîzânı, ḥalkuñ mîzânından aḒırdur. Zîrâ re‘âyânuñ ḥayrât ve ḥasenâtı anuñ mîzânına ḳoyuvirilür, anlaruñ ecrinden⁷² bir şey eksilmeksizin. Zîrâ Allâh Te‘âlâ dînini anlar içinde anuñla iḳâme idüp, oldur anları ḥayrâta sevk itdi. Pes ol dîn-i ḥakkuñ nâşır ve mü‘eyyedi olup Hakk Te‘âlâ da anuñ mü‘eyyidi ve ḥâfızı olmuşdur. ‘Abdu’l-Mute‘âlî, müte‘âlî ‘ulvda Ḓayrıkinden ‘âlî olandur. Pes ‘el-Mute‘âlî

71 “Yer üzerinde bulunan her şey fânidir. Yalnız celâl ve ikram sahibi Rabbinin yüzü (zâtı) baki kalacaktır”. (Rahmân, 55/26-27.)

72 Metinde ‘ecrândan’ şeklinde yazılmıştır. 15. sat.

[20a] ismine mazhar olan kendüye hâşıl olan her ‘uluvv-i kemâle kanâ‘at itmeyüp andan ‘âlisine terakki ister, himmet-i ‘âliyesiyle. / Zîrâ ki ‘uluvv-ı mekân ve mekânetden ve her takayyüdden muqaddes ve muṭlaḳ, ‘uluvv-ı ḥaḳḳîki müşâhede itmişdür. Pes dâ‘imâ cemî‘-i kemâlâtda ‘uluvvu’s-sır. Görmez misiñ ki, Ḥazret-i Peygamber şalla’l-lâhu ‘aleyhi ve sellem rütbede cümle ḥalkuñ ekrem ve a‘lâsı iken niçe “ve ḳul [Rabbi] zidnî ‘ilmem”⁷³ ile muḥâṭab oldu ki, Ḥaḳ Te‘âlâ ḥabîbine ta‘lîm [i]tdürüp⁷⁴ “yâ Rab! ‘İlmi[mi] ziyâde eyle” diyü niyâz it, buyurur. Zîrâ ki ‘ilmu’llâha nihâyet yoḳdur. Mazhar-ı nîkde ‘ilmuñ dâ‘imâ terakkiisine nihâyet olmaz.

‘Abdu’l-Birr ol kimsedür ki, ma‘nâ ve şüret cümle envâ‘ berr ve iḥsânıyla muttaşif olmuşdur. Pes berr envâ‘ından her neye ḳâdir olursa eydür ve fazl ve iḥsândan her neye mâlik olursa eydür. ‘Abdu’t-Tevvâb ol kimsedür ki dâ‘imâ nefsinden ve mâ-sivâ’u’llâhdan Ḥaḳḳ’a rucû idüp tevḥîd-i ḥaḳḳîki müşâhede itmişdür. Pes günâhından Allâh’a tevbe iden her kimsenüñ tevbesin ḳabûl ider. ‘Abdu’l-Muntaḳîm ol kimsedür ki, anı Ḥaḳ Te‘âlâ ‘ibâdetde vech-i meşrû‘ üzre ḥudûdını iḳâmet içün ḳa‘im itmişdür. Pes anlara mülâyemet ve leyn ile mu‘âmele itmez.

‘Abdu’l-‘Afuv ol kimsedür ki, ḥalka ‘afvı çoḳ, mu‘âḥezesi az ola. Belki her kendüye cefâ ve eziyyet ideni ‘afv ide ki Ḥazret-i Peygamber şalla’llâhu ‘aleyhi ve sellem ‘Ḥaḳ Te‘âlâ ‘afv olan ḳulı sever’ buyurdılar. Ve yine buyurdılar ki sizden evvel olanlardan bir kimse ḥesâb olundu. Hîç ğayrı bulunmadı ve lâkin mâldâr idi. Kendüye borclu olup edâsına ḳâdir olmayanlardan ḥizmetkârlarına tecâvüz emr iderdi. Ḥaḳ Te‘âlâ buyurdı ki; tecâvüzde biz andan eḥaḳḳuz. Pes ol kimseden tecâvüz itdiler.

[20b] ‘Abdu’r-Ra‘ûf ol kimsedür ki, Ḥaḳ Te‘âlâ anı raḥmet ve re’fetine mazhar itmişdür. Benî Âdem-i maḥlûḳâtda andan merḥametlü kimse / yoḳdur, illâ ḥudûd-ı şer‘iyyede ki bir kesden zuḥûr iden günâh içün ḥaddu’llâhı icrâ itmegi aña raḥmet görür. Zâhirî nî‘met ise de bu sırrı ḥâşşatu’l-ḥâşşa bilür zevḳ-ile, ğayr bilmez. Pes zâhiren ḥad iḳâme itmek, bâṭında aña ‘ayn-ı raḥmet ve re’fetdür.

‘Abdu Mâliku’l-Mulḳ ol kimsedür ki, mülku’llâh’uñ mâlikiyyetini müşâhede itmişdür. Pes nefsini Ḥaḳḳ’uñ ḥâliş mülki görüp Ḥaḳḳ’uñ ‘ubûdiyyeti ile müteḥaḳḳıḳ olmuşdur. Ḥattâ Ḥaḳḳ’a ‘ubûdiyyeti ile Ḥaḳḳ’uñ kendüye temlik itdüğü şeyden ve ğayrı eşyâdan meşğûl olup kendüyi Ḥaḳḳ’uñ ‘ubûdiyyetine taḥşîş itmişdür. Pes Ḥaḳḳ’uñ ḥaḳ üzre ḳavli olup Ḥaḳ kendü keremine lâyıḳ mücâzâtla mücâz[â]t idüp iḥsân itmişdür.

73 “Rabbim ilmimi artır”. (Taha, 20/114.)

74 Metinde ‘yitürüp’ şeklinde yazılmış. 4. sat.

‘Abdu Zû'l-Celâli ve'l-İkrâm ol kimsedür ki, Hâkık'ın şifâtıyla muttaşif olup esmâsıyla mütehaqqıq olmağın Hâk anı iclâl ve ikrâm itmişdür. Pes Hâkık'ın esmâ ve şifâtı nice mu'azzez ü münezzeh ve pāk ü mükerrrem ve celîl ise de; mezâhiri de öyle mu'azzez ü münezzeh ve pāk ü mükerrrem ve celîldür. Anuñ-içün a'dāsından her kimse ki anı görse, celâlet-i kadrinden aña huzû' ve ikrâm ider. Evvelde evliyâ'u'llâhı ikrâm idüp a'dâ'u'llâha ihânet ider.

‘Abdu'l-Maqsit halkuñ ‘adliyle kâ'im evliyânun efzal ve a'lâsıdur. Hattâ gayr için aşâlet, kendü nefsinden kışâş ider. Hâk alıvirüp gayr bilüp toymaksızın ve her hâk şâhibinün hâkıkını alıvirür. Ve her cevr ve zulmi izâle ider. Zîrâ kendüye tecellî olunan ‘adl-i Hudâ ile ‘adl ider. Pes nürdan kürsîde oturup istediğini ‘âlî, istediğini zelîl ü hâkîr ider. Nitekim Hâzret-i Peyğamber şalla'llâhu ‘aleyhi ve sellem “*muqsitler nürdan minber üstindedür*” buyururlar.

‘Abdu'l-Câmî' ol kimsedür ki, Hâk Te'âlâ anı cemî' esmâsına ve câmî'iyetine mazhar itmişdür. Pes cemî'iyet-i İlâhî cem'î ile kendü nefsinden ve gayrdan müteferriq ve perîşân olanları cem' ider. ‘Abdu'l-Ganî ol kimsedür ki Hâk Te'âlâ anı cümle maḥlûkâtdan aḡnâ itmişdür ve lisân-ı isti'dâddan gayrı lisânla istemeksizin cümle muḥtâc olduğı şeyi aña iḡsân itmişdür. Faqr, zâtı ile mütehaqqıq olup cümle himmeti ile Hudâ'ya iftikâr için ‘arz-ı faqrı ve talebi ancak lisân-ı isti'dâd iledür, gayrı ile degüldür. ‘Abdu'l-Muḡnî ol kimsedür ki, Hâk Te'âlâ anı kemâl-i ḡnâsından şoñra halkı ifnâ idici itmişdür. Halkuñ ḡcetlerin yitürüp eksiklerin tamâm ider. Allâh aña ‘el-Muḡnî' ismi tecellîsiyle te'yîd ve iḡnâsından himmet itmekle.

‘Abdu'l-Mâni' ol kimsedür ki, Allâh Te'âlâ anı her anda fesâd olan şeyden men' ve ḡimâyet itmişdür. Eger kendü anda ḡayr var şanup dileyüp istediye de māl u cāh ve şihḡat ve bunlara beñzeyenler gibi aña “asâ en tekrahu şey'en ve huve ḡayrun lekum ve 'asâ en tuḡibbū şey'en ve huve şerrun lekum”⁷⁵ ma'nâsın müşâhede itmişdür. Ya'nî Allâh Te'âlâ buyurur ki: “Siz bir şey'i kerîb görmege yaklaşursız. Ol şey size ḡayrludur. Ve siz bir şeyi sevmege yaklaşursız ol şey size şerdür”. Ve ḡadîs-i ḡudsîde Allâh Te'âlâ buyurur ki; “*taḡkîken ḡullarımdan ba'zı marîz itdüm. Eger marâzdan ḡurtarsam aña şer olur ḡullar meşâliḡine ben a'lemüm. Anlaruñ tedbîrini istediğüm gibi iderüm*”. Bu isim ‘el-Mâni' ile mütehaqqıq olan kimse aşḡabını kendülere zararlı şeylerden men' ider. Ve her ne yire varursa, Hâk Te'âlâ anuñla fesâdı def' ider. Eger fesâd ideler⁷⁶ kendülere eyüdü. / ḡayırlı zan iderlerse de.

75 “Olabilir ki siz, bir şeyden hoşlanmazsınız; oysa ki o sizin için bir hayırdır. Yine olabilir ki, siz bir şeyi seversiniz, oysaki o sizin için bir kötülüktür”. (Bakara, 2/216.)

76 Metinde ‘idenler’ şeklinde yazılmış. 19. sat.

‘Abdu’z-Zār ve’n-Nāfi’ ol kimsedür ki, Allāh Te‘ālā “fa‘‘ālun limā yurīd”⁷⁷ ya‘nī “istedüğünü işleyici” olduğun müşāhede itdürüp aña tevḥīd-i ef‘ālī keşf it[dür]mişdür. Evvelde fā‘ide vü zarar ve her ğayrı ve şerri Ḥaḳ’dan görür. Pes bu isimler ile müteḥakkıḳ ve mazḥar olan Ḥaḳ emri ile ḥalḳa zarr u nāfi’ olup ğāh olur Ḥaḳ Te‘ālā ba‘zı ‘ibādını bu isimlerüñ yalnız birine maḥşuş ider. Pes ba‘zı ‘ibādı zarra mazḥar itdi. Şeyṭān ve aña tābi’ olanlar gibi ve ba‘zı ‘ibādı nef‘e mazḥar itdi. Hızır ‘aleyhi’s-selām ve aña münāsib olanlar gibi. ‘Abdu’n-Nūr ol kimsedür ki, Ḥaḳ Te‘ālā aña ‘en-Nūr’ ismi ile tecellī idüp “Allāhu nūru’s-semāvāti ve’l-arz”⁷⁸ ma‘nāsın müşāhede itmişdür. Nūr ol şey-i zāhirdür ki cümle şeyler anuñla zāhir olur. ‘Abdu’l-Hādī, ism-i ‘el-Hādī’ mazḥaridur. Ḥaḳ Te‘ālā anı ḥalḳa hādī idüp, Ḥaḳ’dan şıdḳ-ile nāṭıḳ olup, Ḥaḳḳ’uñ aña inzāl idüp emr itdüğünü ḥalḳa iblāğ ider. Bī’l-aşāle Ḥazret-i Peyğamber şalla’llāhu ‘aleyhi ve sellem ve bī’t-tebe‘iyye vereseşi gibi. ‘Abdu’l-Bedī’ ol kimsedür ki, Allāh Te‘ālā zāt u şifāt; ef‘ālinde bedī’ idüğün müşāhede idüp ‘el-Bedī’ ismi mazḥarı olmuşdur. Pes ğayrılar ‘āciz olduğu şeyi yiniden izḥār ider, ‘el-Bedī’ ismi mazḥarriyyetle. ‘Abdu’l-Bākī ol kimsedür ki, Allāh Te‘ālā aña beḳāsını müşāhede itdürüp anı kendüye beḳasıyla bākī kılmışdur, cümleñ fenāsında. Pes ol da ‘aynına lāzım olan ‘ubūdiyyet-i maḥz ile Rabb-ı Bākī’ye ‘ibādet ider. ‘Abdu’l-Vāriş ism-i ‘el-Vāriş’ mazḥaridur. ‘Abdu’l-Bākī levāzımındandır. Zīrā nefsinüñ fenāsından soñra beḳā-yı Ḥaḳ’la bākī olduğda, Ḥaḳ Te‘ālā cümleñ fenāsından soñra cümleden vāriş / olacağı eşyāya anı vāriş itmekle mu‘azzez ve mükerrrem idüp enbiyā ve evliyānuñ ‘ulūm ü ma‘ārifine vāriş itmişdür.

‘Abdu’r-Reşīd ol kimsedür ki ‘er-Reşīd’ ismi tecellīsiyle Allāh Te‘ālā aña rüşd iḥsān idüp irşād-ı ḥulḳ için iḳāmet itmişdür. Ḥaḳḳ’a dünyevī ve uhrevī, ma‘āş u me‘ād, umūr [u] meşālīhine ḥalḳı irşād ider. Nitekim Ḥazret-i İbrāhīm ‘aleyhi’s-selām ḥaḳḳında “veleḳad āteynā İbrāhīme ruşdehu”⁷⁹ buyurulmuşdur. ‘Abdu’ş-Şabūr ol kimsedür ki, ‘eş-Şabūr’ ismi tecellīsiyle umūrda müteşebbitdür. Uḳūbāt ve mevāḥizātta ‘acele itmez ve mülemmāt def‘inde isti‘cāl itmez ve mücāhedātta ve Allāh Te‘ālā kendüye emr itdüğü tātta ve Allāh Te‘ālā mübtelā itdüğü beliyyātta ve kendüye tārī olan izdiyātta şabr ve taḥammül ider.

77 Burūc, 85/16.

78 “Allah, göklerin ve yerin nurudur”. (Nūr, 24/35.)

79 “And olsun ki, biz İbrāhīm’e doğruyu bulma yeteneği vermiştik”. (Enbiya, 21/51.)

تذليل تذييل

[١] فقيه عالم عارف شيخ أبو عبد الله محمد بن شيخ فقيه خطيب أبو إسحق إبراهيم بن عباد رندي حضرتلرينك اسماء حسنى إيله اولان مناجاتيدر:

[Faḳīh, 'ālim, 'ārif, Şeyḫ Ebū 'Abdu'llāh Muḥammed bin Şeyḫ Faḳīh Ḥaṭīb Ebū İshāq İbrāhīm bin 'Abbād [er-]Rundī (ö. 792/1390) ḥazretlerinüñ Esmâ-yı Hüsnâ ile olan münâcâtıdır:]

بسم الله الرحمن الرحيم

اللهم إني أسئلك؛

- [٢] يا الله: ولي بك عليك، وارزقني من الثبات عند وجودك ما أكون متأدبا به بين يديك.
- [٣] يا رحمن: ارحمني بشيوع نعمتك وآلائك وبلوغ الأمل في دفع شدائدك وبلوأك.
- [٤] يا رحيم: ارحمني بدخول جنتك والتنعم بقربك ورؤيتك.
- [٥] يا ملك: الدنيا والآخرة ملكا تاما كاملا، اجعلني بالوصول إلى حضرت النعيم والملك الكبير جادا عاملا.
- [٦] يا قدوس: قدسني عن العيوب والآفات، وطهرني من الذنوب والسيئات.
- [٧] يا سلام: سلمني من كل وصف دميم، واجعلني ممن يأتيك بقلب سليم.
- [٨] يا مؤمن: أمني من الفزع الأكبر، وارزقني من مزيد الإيمان بك الحظ الأوفر.
- [٩] يا مهيمن: اجعلني ^[ب/٢٢/أ] لمهيمينتك شاهدا ورائيا ولامانتك وعهدك حافظا وراعيا.
- [١٠] يا عزيز: اجعلني لعزتك من المتأدبين بين يديك، واستعملني باعمال الاعزين لديك.
- [١١] يا جبار: اجبر حالي بموافقة مرادك، ولا تجعلني جبارا على عبادك.
- [١٢] يا متكبر: اجعلني من المتواضعين لكبريائك الخاضعين لحكمك وقضائك.
- [١٣] يا خالق: اخلق في قلبي توفيق الطاعة، واعصمني بين خلقك من كل ظلامه وتباعة.

- [١٤] يا باريء: اجعلني من خير البرية، وخلقني بأخلاق الحسنة سرية.
- [١٥] يا مصوّر: صورني بصورة عبوديتك، ونورني بأنوار معرفة ربوبيتك.
- [١٦] يا غفار: اغفر لي جميع الكبائر والصغائر وهو اجم الغفلة وهو اجم الضمائر.
- [١٧] يا قهار: اشهد لي قهرك، ولا تؤمني مكرك.
- [١٨] يا وهاب: هب لي من جزيل هباتك ما يبلغني إلى مرضاتي.
- [١٩] يا رزاق: ارزقني علما نافعا ورزقا حلالا واسعا.
- [٢٠] يا فتاح: افتح لي أبواب السعادة، وحققني بحقائق أهل الإرادة.
- [٢١] يا عليم: علمني من علمك ما ترضى به عني، ولا تؤأخذني بما تعلمه مني.
- [٢٢] يا قابض - يا باسط: اقبضني عن متابعة وداعي النفس، وابسط أمني بمنسم نفحات الأنس.
- [٢٣] يا خافض - يا رافع: اخفض لي هوائى لا بتغاء بهائك، وارفعني بقربك والأبواء إلى جنابك.
- [٢٤] يا معز - يا مدل: اعزني بعز التوحيد والإيمان، وتذلني باتباع خطوات الشيطان.
- [٢٥] يا سميع: اسمعني بلطائف اسماعك من عملت فيه الخير، واجعلني من المراعين لسمعك وبصرك في كل أمر ونهي.
- [٢٦] يا بصير: اجعلني بصيرا في دينك اشتباه الأمور ذا بصيرة تامة في اجتناب كل محذور.
- [٢٧] يا حكم: اجعلني لحكم ارادتك مسلما ولاحكام شريعتك معظما.
- [٢٨] يا عدل: اجعلني ممن يقوم بالعدل في جميع اعماله وأحواله [ب/٢٢/ب] ويبلغ من الترقى في درجات الاحسان غاية آماله.
- [٢٩] يا لطيف: الطف بي في قدرك وقضائه، واقسم من جزيل برّك واحسانك.
- [٣٠] يا خير: بما يطبو من سرائر الغيوب، اجعلني خيرا بما استكن من خفيّات العيوب.
- [٣١] يا حلیم: خلقني بخلق الحلیم، وحققني بحقائق العلم.
- [٣٢] يا عظيم: في كبريائه فلا تناله ادهام المتفكرين، اجعلني عظيم الهمة في الترقى إلى مقامات أهل التمكين.

- [٣٣] يا غفور: اغفر لي جميع الخطايا والذنوب، وابلغني من رضوانك غاية المرغوب.
- [٣٤] يا شكور: اجعلني شكورا لما انعمت به عليّ من نعمائك ذاكرا لاحسانك والائتاك.
- [٣٥] يا عليّ: باستحقاق نعوت العلى والجلال، اجليني عندك من الأعلين في درجات الكمال.
- [٣٦] يا كبير: فلا كبير إلا هو بالاضافة إلى كبريائه حقير، اجليني من الكبراء المختصين بالملك الكبير.
- [٣٧] يا حفيظ: احفظني من موافقة موجبات عذابك، واجليني حفيظا لما استحفظتني من كتابك.
- [٣٨] يا مقيب: اقيني ظاهرا وباطنا بأحسن الأوقات، واعني على طاعتك في جميع الأوقات.
- [٣٩] يا حسيب: استعملني بالمحاسبة قبل الحساب والسؤال، وكن حسبي في جميع الأعمال والأحوال.
- [٤٠] يا جليل: فلا جليل إلا وهو لجلاله مستكين، اجليني من جيبتك واجلالك في مقام مكين.
- [٤١] يا كريم: اجليني من المكرمين بطاعتك ومحبتك، واكرمني بالنظر إلى وجهك الكريم في جوارك وجنتك.
- [٤٢] يا رقيب: ارزقني من مراقبتك بما يمنيني من العصيان ومن مشاهدة قربك ما يذهب بدواعي الغفلة والنسيان.
- [٤٣] يا مجيب: استجب لمن دعاك وسألك، واجليني ممن أجاب دعوتك واتبع رسلك.
- [٤٤] يا واسع: وسعت كل شيء رحمة وعلما، اوسعني من الرحمة والعلم حقا وافرا وقيما.
- [٤٥] يا حكيم: في أفعاله فحكمته لا شد [ب/٢٣/أ] عنها، هب لي حكمة تحملني عن محاسن الأفعال وترك القبائح منها.
- [٤٦] يا ودود: لأوليائه وللمن اصطفاه من المقربين، اجعل في قلبي ودًا لك، واجعل لي ودًا في قلوب المؤمنين.
- [٤٧] يا مجيد: بمعني عظيم الشأن وعموم الإحسان، ارزقني من المجد ما هو عاية الإمكان في طاقة الإنسان.

- [٤٨] يا باعث: ابعث لي خواطر الخير من خزائن السير، واثبتني يوم البعث بجزيل الأجر وجميل البرّ.
- [٤٩] يا شهيد: اجعلني لشاهدتك متقيا وبعلمك مكتفيا.
- [٥٠] يا حق: حقق رجائي في بلوغ حقيقة من حقائق توحيدك، واستعملني بالقيام بحقك والوقوف على حدودك.
- [٥١] يا وكيل: اجعلني من المتوكلين عليك في الأمور كلها، ولا تكنني إلى نفسي طرفة عين ولا أقل منها.
- [٥٢] يا قوي: قوني على العمل لكل طاعة وبرّ، وقني شر كل ذي شر.
- [٥٣] يا متين: اجعل ديني متينا، ويقىني قويا مكينا.
- [٥٤] يا ولي: اجعلني بولايتك إياي وليا وبرعاية حقوقك وفيّا.
- [٥٥] يا حميد: اجعلني من الحامدين لك على كل حال ومن الشاكرين، واحشرنني تحت لواء الحمد في زمرة الذين أنعمت عليهم من النبيين والشهداء والصالحين.
- [٥٦] يا محصي: كل شيء عددا وإحاطة وقدر، اجعلني من المحصين لأسمائك الحسنی عددا وإحاطة وقدر.
- [٥٧] يا مبديء- يا معيد: اجعلني ممن يبدأ بمحبابك على مراده واختياره، ويعود إلى بابك بذله واعتماده وافتقاره.
- [٥٨] يا محيي- يا مميت: احي قلبي بوجود توحيدك، وامت نفسي بشهود عليتك وهيبتك.
- [٥٩] يا حي: احييني حيوة طيبة، واسقني من شراب محبتك اعذبه.
- [٦٠] يا قيوم: ارزقني من معرفة قيوميتك ما استريح به من كل التدبير ومن مشاهدة الطافك ما يتيسر به كل عسير.
- [٦١] يا واجد: أوجدني من وجودك وجودا بالغا.
- [٦٢] يا ماجد: فاوصافه [ب/٢٣/ب] مجيدة واسماؤه حسنى، اعطني من مجادة الهمة ما أوافيه إلى المحل الانسى.
- [٦٣] يا واحد- يا أحد: اجعلني وحيدا بوجود وحدانيتك مؤيدا بشهود فردانيتك.

- [٦٤] يا صمد: ارزقني صمدية تقتضي دوام الحضور، واجعلني ممن يصمد إليك بهمة في جميع الأمور.
- [٦٥] يا قادر: اخلق لي قدرة صالحة لاكتساب الطاعات وقوة مؤلفة من ارتكاب المخالفات.
- [٦٦] يا مقتدر: بعزته فكل الخلائق في قبضته، اجعلني بشهود اقتدارك ممن تأدب بين يديك في سكونه وحركته.
- [٦٧] يا متقدم- يا متأخر: قدمني في حلية السابعين إلى دار السلام، ولا تؤخرني مع الهالكين باجترام الأيام.
- [٦٨] يا أول- يا آخر: اكتبني عند من أوائل السابقين، واختم لي بخواتم أهل اليقين.
- [٦٩] يا ظاهر- يا بطن: حسن ظاهري بوظائف الدين، وزين باطني بلطائف اليقين.
- [٧٠] يا ولي: تولني بهديتك، واجعلني من خاصتك وأهل ولايتك.
- [٧١] يا متعالي: عن سمات المحدثات، ارزقني يا متعالي من شهود تعاليك يا من يبين الظلمات ويوضح المشكلات.
- [٧٢] يا برّ: اجعلني عندك برا تقيا ومن برك بي راضيا مرضيا.
- [٧٣] يا ثواب: ارزقني إليك توبة نصوحا، ولا تدع لي إلى المخالفة ميلا ولا جنوبا.
- [٧٤] «يا منتقم» لا تنتقم مني باقتراف الذلل، ووقفني لصالح القول والعمل.
- [٧٥] يا عفو: اعف عني بفضلك واحسانك، وعاملني بجودك وكرمك وامتنانك.
- [٧٦] يا رؤف: كن بي في الدارين رؤفا رحيفا، واقسم لي من الرأفة بالمؤمنين قسما وافرا وحظا عظيما.
- [٧٧] يا مالكا للملك: أعوذ بك من مسالك الهلك.
- [٧٨] يا ذا الجلال والاکرام: اعذني من الضلال والاجترام.
- [٧٩] يا مقسط: استعملني بالقسط في جميع أحوالي بفضلك، ولا تعاملني بقسطك [ب/٢٤/أ]
- [٨٠] يا جامع: اجمع متصرفات كوني في جميع الجمع بين يديك، وارزقني يوم الجمع قربك والنظر إليك.

- [٨١] يا غني: اجعلني غنيا بافتقاري إلى كرمك، وأفضالك وكن خفيا يوم ورودي عليك باحسانك واجمالك.
- [٨٢] يا مغني: اغني عن العوالم بالانقطاع إليك، واعني على أموري كلها بصدق التوكل عليك.
- [٨٣] يا مانع: امنعني^٢ بلطف عنايتك من شر الاشرار، واحفظني بحسن رعايتك من ارتكاب أوزار.
- [٨٤] يا ضار- يا نافع: أوصل إلينا كل نفع واصرف عنا كل ضرر، واجعلني ممن زري بدياه لطلب الآخرة، ويدع هواه ومناه لشهود المنافع الفاخرة.
- [٨٥] يا نور: اجعل لي نورا امش به في الناس، والبسني من خلع كرامتك اسني لباس.
- [٨٦] يا هادي: اهديني لاحسن الأعمال، دريني بأشرف الأجوال.
- [٨٧] يا بديع: السموات والأرض من غير قياس ولا مثال، اظهر لي من بديع حكمتك ما ينفي كل التباس وأشكال.
- [٨٨] يا باقي: فلا انتهاء لبقائه ولا آخر، هب لي من مقام البقاء الحظ الوافر.
- [٨٩] يا وارث: خصصني من وراثته خواصك بمقام كريم، واجعلني بفضلك من ورثة جنة النعيم.
- [٩٠] يا رشيد: ارشدني إلى طاعتك ومحبتك، واجعلني مرشدا لعبادك إلى طريق توحيد ومعرفتك.
- [٩١] يا صبور: صبرني على طاعتك وعن معصيتك، واجعلني صبورا في بلواك وعافيتك.
- [٩٢] وصلى الله على سيدنا محمد وآله وصحبه وسلم تسليما كثيرا أبدا، والحمد لله وحده.
- [٩٣] تم بالخير.
- [٩٤] رساله تمام اولدي أي نيك نام/ گرك اڭا تاريخ إتمام تام
چون اولدي أو پس عنبري الختام/ ديدم بنده تاريخ اڭا الختام. [ب/ ٢٤/ ب]

*[Risāle tamām oldı ey nık nām/Gerek añā tārīḫ-i itmām-ı tām
Çün oldı o pes ‘anberiyıu’l-ḫitām/Didüm bende tārīḫ añā el-ḫitām{1072}]*

Bu el yazması kitabın (1071) senesinde
dervis (Mehmet Şifai) tarafından yazılmıştır

1380

1071

309

gene erd yazılan
Tifekci
Osman

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الحمد لله رب العالمين وصلى الله على سيدنا محمد وآل وصحبه اجمعين
وبعد بو عبد فقير درویش محمد شفائی مولوی ایدر که مجده و تقالی بیات
یتیم بر سنه سی حج میسر اولوب در یادن قدر غم ایله مصون توجه ایتد که
یا نمرده فارسی یکی اسماء حسنی شرحی بولینوب مطالعه ایتد که فارسی بلین
اخوان طریقت و یاران حقیقت مطالعه سی آسان اولمچون ترکی به ترجمه ایدوب
هدیه الفقرا دیو تسمیه ایتدم **مقدم** حضرت پیغمبر صلی الله علیه وسلم
بیوردیلر ان الله تسعة وتسعين اسماء مائة الاواحدة یعنی تحقیقا الله تعالی
ایچون طقسان طقوز اسم وارد هر کسنه که اول اسماری صایسه جنته
کیرو و صدق رسول الله علماء من احصیها لفظنک اوج معناسی وارد
دیبلر اولکی معنا تقظیم ایله بر اسماری صایسه زیاده و اکسک ایتسر
بعنی الرحمن الرحیم دیسه اخرینه وارجه یا رحمن یا رحیم دیسه بو معنی عوام
مناسبدر ایکنی معنی احصی عقل معناسنه اولان حصانندن مشتق اولور
اول اسمون معناسنی تعقل ایدوب اعتقاد اتسه دیمک اولور بو معنی
علمایه مناسبدر اوچن معنی اول اسم ایله عمل انکه طاقت کونوز هر

۱۴۸۷
۱۰۷۱
۲۱۶

وعدتک **یا جامع** اجمع مستصرفاً کونی فی جمیع الجمع بین یدیک و ارزقنی یوم
لجمع قریب والنظر الیک **یا غنی** اجعلنی غنیاً بافتقاری الی کرمک وانصافاً
وکن خفیاً یوم ورودی علیک یا احسانک و اجمالک **یا معنی** اغنی عن
العوالم بالانقطاع الیک واعنی علی اموری کلها بصدد التوکل علیک **یا مانع**
امعنی بلطف عنایتک من شر الاشرار واحفظنی بحسن زغایتک من ارتکاب
اوزار **یا ضار** **یا نافع** اوصل الینا کل نفع واصرف عنا کل ضرر واجعلنی ممن
زرى بدنیاه لطلب الآخرة ویدع هواه ومناه لشهود المنافع الفاخرة **یا نوری**
اجعلنی نوراً امش بر فی الناس والبسنی من خلع کرامتک اسنی لباس **یا**
هادی اهدنی لاحسن الاعمال ربنی باشرف الاجوال **یا بدیع** السموات و
الارض من غیر قیاس ولا مثال اظهرنی من بدیع حکمتک ما ینفی کل الناس
واشکال **یا باقی** فلا انتها لبقائه ولا اخره لى من مقام البقا المحظ
الوافر **یا وارث** خصصنی من وراثته خصاصک بمقام کریم واجعلنی بفضلک
من وراثته جنة النعیم **یا رشید** ارشدنی الی طاعتک ومحبتک واجعلنی
مرشداً لعبادک الی طریق توجیدک ومعرفتک **یا صبور** صبرنی علی طاعتک
وعن معصیتک واجعلنی صبوراً فی بمرک وغافبتک وصلى الله علی
سبتنا محمد واله وصحبه وسلم تسليماً كثيراً ابداً ولحمد لله وحده ثم بالخير
رسالة تمام اولدی ای نیک نام : کون اکا تاریخ انعام تام : : :
چون اولدی اویس عنبرتی الختام : دیدمینده تاریخ اکا الختام :
۱۰۷۲

Kaynakça

- Beliğ, İsmail. *Nubbetü'l-Asar li-Zeyli Zübdetü'l-Eşar*. haz. Abdulkerim Abdulkadiroğlu. Ankara: Gazi Üniversitesi Yayınları, 1985.
- BNF, Bibliothèque Nationale De France, "Gallica". Erişim 27 Eylül 2020. <https://gallica.bnf.fr/ark:/12148/btv1b110014802/>
- Ceyhan, Âdem. "Şirvanlı Habîbullâh'ın Esmâ-i Hüsnâ Şerhi". *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, 17 (2016), 13-54.
- Enver, Ali. *Semâ-hâne-i Edeb*. İstanbul: Âlem Matbaası, 1309.
- Esrar Dede. *Tezkire-i Şu'arâ-yıMevleviyye*. haz. İlhan Genç. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, 2000.
- Kara, Mustafa. "İbn Abbâd er-Rundî", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 19/266-276. İstanbul: TDV Yayınları, 1999.
- Kartallıoğlu, Yavuz. *Klasik Osmanlı Türkçesinde Eklerin Ses Düzeni*. Ankara: Türk Dili Kurumu Yayınları, 2011.
- Kâşânî, Abdürrezzak. *Tasavvuf Sözlüğü Letâifu'la'lâm fi işarâti'le'libhâm*, çev. Ekrem Demirli. İstanbul: İz Yayıncılık, 2004.
- Koyuncu, Fatih. "Bursalı Subhî Mehmed ve Manzum Esmâü'l-Hüsnâ Şerhi". *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 7/31 (2014), 175-193.
- Koyuncu, Fatih. "16. Asır Şâirlerinden Nahîfî'nin Manzum Esmâü'l-Hüsnâsı: Şerh-i Şâfi". *Sûfi Araştırmaları*, 6/11 (2015), 121-163.
- Mucib, Hısn-ı Mansurizade Mustafa. *Tezkire-i Mucib (İnceleme-Tenkidli Metin-Dizin-Sözlük)*. haz. Kudret Altun. Ankara: Ankara Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, 1997.
- Nev'î-zâde Atâyî. *Hadâ'iku'l-Hakâ'ikfi-Tekmiletî'-Şakâ'ik*. haz. Suat Donuk. İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları, 2017.
- Öztürk, Ali. "İslâmî Türk Edebiyatında Esmâ-i Hüsnâ". *İslami İlimler Dergisi*, 14/2 (Güz 2019), 27-41.
- Öztürk, Erdem Can. "Şeyhoğlu'nun Havâss-ı Esmâ-i Hüsnâsı". *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8/36 (Şubat 2018), 188-208.
- Şeyhî, Mehmed Efendi. *Vekâyi'u'l-Fuzalâ*, haz. Ramazan Ekinci. İstanbul: Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı, 2018.
- Rıza, Seyyid. *Tezkire-i Rıza*. İstanbul: İkdâm Matbaası, 1316.
- Tulum, Mertol 17. *Yüzyıl Türkçesi ve Söz Varlığı*, Ankara: TDK Yayınları, 2011.
- Şifâî, Mehmed Dede. *Şebistân-ı Hayâl*. İstanbul: Süleymaniye Kütüphanesi, Serez, 2656.
- Şifâî, Mehmed Dede. *Şerhu'l-Kitâbu'l-Mesnevî*. İstanbul: Süleymaniye Kütüphanesi, Dârü'l-Mesnevî, 209.
- Şifâî, Mehmed Dede. *Hediyyetü'l-fukarâ*. Ankara: Millî Kütüphane, 06 Mil Yz 6026/1.
- Şifâyî, Dervîş Muhammed. *Mesnevî Şerhi Eş-şerhu'l-Kitâbi'l-Mesneviyyi'l-Ma'neviyyi'l-Muhtasar*. haz. Mehmet Özdemir. İstanbul: Doğu Kütüphanesi, 2016.

Yar, Yazıcı, Ceylan, Şifâî Mehmed Dede'nin *Hediyyetu'l-fukarâ* İsimli Esmâ-i Hüsnâ Şerhi

Uşşâkî-zâde, İbrahim Hasib Efendi. *Zeyl-i Şakâ'ik*. haz. Ramazan Ekinci. İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları, 2017.

Ünver, İsmail. "Çeviriyazıda Yazım Birliği Üzerine Öneriler". *Türkoloji Dergisi*, 11 (1993), 51-90.

Yar, Halim. "Şifâî Mehmed Dede (öl. 1081/1671) ve Öncesindeki Şârihlerin Mesnevî'nin Birinci Beytine Dair Yorumlarının İncelenmesi ve Karşılaştırılması". *Eski Yeni Dergisi*, 40 (Mart 2020), 341-362.

Yazıcı, Tahsin. "Fettâhî". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*.12/485-486. İstanbul: TDV Yayınları, 1995.

Shifa'i al-Mawlawi's *Hadiyyatu'l-fuqara*: The Commentary of Asma-i Husna

Res. Assit. Halim YAR

Res. Assist. Ph. D. Mehmet Yunus YAZICI

Res. Assist. Ph. D. Hadi Ensar CEYLAN

In the history, the types of classical Turkish literature with religious content are among the most common forms of literature that carry and circulate the culture in the society. By way of interaction with fine arts such as calligraphy, miniature and music, these genres have reached wider human masses and become a living element of life. The most concrete examples of this situation are the composition of these genres with religious content in Classical Turkish literature, their illumination in classical forms such as “hilya”, “esma-i husna” and their writing by calligraphers, embroidering them in miniatures and taking part in architectural decoration. In other words, in order to observe and understand the continuity of religion and literature together, it is necessary to look at the culture of society from a holistic perspective. The reason of that is that these pieces are not only literary works but also living and interacting elements in every part of civilization. From an anthropological point of view, these elements have not disappeared in the past; on the contrary, they are the elements that live and show their effect even today but need to be reinterpreted and produced.

In Turkish culture, the pieces of art and literature have been created in order to invoke Allah, remember his name, explain and unite him in many different forms. In our literature, there are also works in the genre called “esma-i husna”, which enumerates and explains the names of God almighty as well as the genres such as “tawhid” and “munacat” focusing on God and are generally at the head of “diwan-”s. In addition, in other genres that are the subject of remembrance of Allah, the names in the “esma-i husna” are listed and explained. In the meantime, in classical Turkish literature, they are a separate kind of “esma-i husna” that only deals with the names of Allah. In the works written in this genre, the names of God were sometimes counted, and sometimes they were turned into poems by being recited.

Certain examples of “esma-i husna” are written prose and generally annotated by sufis. One of these works is the “commentary” on *Hadiyya al-fuqara*, which was written in Turkish by Shifa’i al-Mawlawi, who was promoted to the position of a civil servant after being a professor and a judge, and became a member of the Mawlawi order.

Shifai al-Mawlawi also wrote works with a mystical and literary content, apart from the “esma-i husna”. One of them is the commentary on *Shebistan-ı Hayal* of Muhammed b. Yahya Sibek (d. 852/1448 [?]) whose pseudonym is Fettâhî. Another one bears the name *Hadiyya al-rahme* and is an annotation of Ibn al-Fariz’s (d.632 / 1235) “qasida”. His most voluminous work is the “commentary” on Mawlana’s famous work called *Masnaw-i Ma’nevi*, which he wrote using Ankaravî’s and Sururi’s commentary. In addition to the works of “commentary”, Shifai al-Mawlawi wrote poems in three different languages: Arabic, Persian and Turkish. In this respect, the features of the “esma-i husna” type and the main skeleton of the “commentary” made by Shifai al-Mawlawi are mentioned in the introduction of this article. After the introduction, the life of Shifai al-Mawlawi, who is the author of the work, is presented in a brief form, using the biographical sources. Subsequently, the above-mentioned works are introduced on the basis of manuscript copies.

Just prior to the edition critique, a review of the *Hadiyya al-fuqara* is made. At first, catalog information and physical properties are given, the writing time of the work has been determined with the records in the manuscript, and the reason for writing the work has been emphasized. Secondly, some determinations were made regarding the annotation technique of Shifai. Analyzes have been made on the meanings that the commentator gave to the essence, the manifestation of names in the realm of existence, the ways of making “ziqr”, their number and time, and the narrations from various sufi works. Additionally, the layered structure in Shifai’s commentary is explained. Annotation is basically built on two branches: the first is the part that explains the effects of mentioning the breath on human and composes various information about them. The part in question was written mostly for the public. In these chapters, it is possible to talk about a situation where the subject is in a passive position, in which the essence is a factor. The second branch of the commentary appeals more to sufism. The commentator makes explanations about the names of the person he mentions as a revelation. In these sections, the owner gets a “hissa” from the person. “Arif” (enlightened) transforms himself with the “asma-i husna”. This person has observed the manifestation of names in his state and actions. “Arif” takes action with his share and result.

Shifai al-Mawlawi made two additions to his work. He recorded the first supplement under the name *Tezyilü'r-risâle*. This addition is a translation like his commentary. He said that he translated the work called *Istilahat as-Sufia* in the addendum. This work is a work written by Abd al-Razzaq al-Qashani. He translated the parts of the work in question that are about “asma-i husna”. Shifai added to the translation from place to place or he shortened some parts. After the annex mentioned above, a second section with the title “tazyil-i tazyil” was given. In this section, Ibn Abbad al-Rundi's (d. 792/1390) work on “asma-i husna” is presented. This work is the work of Rundi named *Ad' iye Morettebe alâ-asmâ'illabi al-Husnâ*. The two additions made are two additional elements that complete the main text in terms of explaining the manifestations of the essence, revealing the characteristics of those who are moralized with the beautiful names of God, and discussing the metaphysical connections between God and man through names. The author's use of composition, translation and translation together has the motives to increase the benefit to be taken from the work, to expand the informative-instructive aspect, to inherit the previous tradition and to represent it in his own time. After the review of the article, the text was set up on a single known copy. In the manuscript, the commentary in Ottoman Turkish and the part translated from *Istilahat as-Sufia* are transcribed with the Latin alphabet. The part that is in Arabic and transferred from Rundi's work has been verified with the Arabic alphabet.

Key Words: Commentary, Shifa'i al-Mawlawi, al-Asma al-husna, *Hadiyyat al-fuqara*, Abd al-Razzaq al-Qashani.